

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Çoklu Yetersizliği Olan,
Görmeyen / Az Gören
Öğrenciler İçin

BEDEN EĞİTİMİ, SPOR VE BAĞIMSIZ HAREKET DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

III. Kademe (9, 10, 11 ve 12. Sınıf)

Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	8
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ	9
BEDEN EĞİTİMİ, SPOR VE BAĞIMSIZ HAREKET DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI	9
1. BEDEN EĞİTİMİ, SPOR VE BAĞIMSIZ HAREKET DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI	10
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	12
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	13
BEDEN EĞİTİMİ, SPOR VE BAĞIMSIZ HAREKET DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	17
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	18
2. HEDEFLERİN YAPISI	19
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR	20

BEDEN EĞİTİMİ, SPOR VE BAĞIMSIZ HAREKET DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Çoklu yetersizliği olan, görmeyen / az gören öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırmayı hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüğe ulaşmış bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitim Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimini tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin, ilkökulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünlüğünü sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,

- Üçüncü kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademe kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)" ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevî değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevî kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlara aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde belirlen-

miştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar çoklu yetersizliği olan, görmeyen / az gören öğrencilere kazandırılmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.
2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojiye yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojiye yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değerlendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamalara yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi belirli yönelimlerle karakterize edilir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardıllığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimi etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı” hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP’de yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

BEDEN EĞİTİMİ, SPOR VE BAĞIMSIZ HAREKET DERSİ

ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI

1. BEDEN EĞİTİMİ, SPOR VE BAĞIMSIZ HAREKET DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersi Öğretim Programının amacı, görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrencilerin hareket yetkinliği, aktif ve sağlıklı yaşam, kişisel ve sosyal düşünme becerilerini geliştirerek üst kademelere hazırlanmalarıdır. Dersin içeriğinde ele alınan kazanımlar, görmeyen / az gören ve çoklu yetersizlikten / yetersizliklerden etkilenmiş, olağan gelişim gösteren akranları ile aynı eğitim programından yararlanamayan öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde gerçekleştirebilme düzeyleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur.

Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersinin amacı, 1739 sayılı Millî Eğitim Kanunu'nda belirtilen Türk Millî Eğitimi'nin genel amaçları ve temel ilkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda, öğrencilerin hayatları boyunca kullanacakları temel hareketler, aktif ve sağlıklı yaşam becerileri, kavramları ve stratejileri ile birlikte bunlarla ilişkili hayat becerilerini ve değerleri geliştirerek bir sonraki eğitim düzeyine hazırlanmalarını sağlamaktır.

Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersi Öğretim Programının amacı, çoklu yetersizliği olan, görmeyen / az gören öğrencilerin hareket yetkinliği, aktif ve sağlıklı yaşam, kişisel ve sosyal düşünme becerilerini de geliştirerek üst kademelere hazırlanmalarıdır. Ayrıca görme yetersizliği nedeniyle gelişim alanlarında ortaya çıkabilecek problemlerin giderilmesini sağlamak amaçlanmıştır.

Bu amaçlarla Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersi çoklu yetersizliği olan, görmeyen / az gören III. kademe öğrencilerinin aşağıdaki program çıktılarına ulaşmaları beklenmektedir:

- Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket etkinliklerinde çoklu yetersizliği olan, görmeyen / az gören öğrencilerinin uygun duruş (postür) sergilemesi ve sürdürmesi sağlanabilecektir.
- Kurallı oyun, bağımsız hareket becerileri, fiziksel ve sportif etkinliklere katılabilecektir.
- Oyun, fiziksel etkinlik, spor alanları ve bağımsız harekette yer alan kavramları kullanabilecektir.
- Hareket stratejilerini ve taktiklerini, çeşitli fiziksel etkinliklerde, sporda ve bağımsız hareket becerilerinde kullanır.
- Oyun, fiziksel etkinlikler, bağımsız hareket ve sportif etkinliklere, sağlığını korumak ve geliştirmek amacıyla düzenli olarak katılabilecektir.
- Beden eğitimi ve sporla ilgili kültürel birikim ve değerlerimizi kavrar.
- Oyun, fiziksel, sportif etkinlikler ve bağımsız hareket aracılığıyla kişisel gelişimini sağlayabilecektir.
- Oyun, fiziksel, sportif etkinlikler ve bağımsız hareket aracılığıyla sosyal becerilerini geliştirebilecektir.
- Çevresindeki uyaranları ayırt etmesi ve kullanması geliştirilebilecektir.
- Yönelim ve bağımsız hareket becerilerini kazanması, sürdürmesi ve günlük hayatına genelmesi sağlanabilecektir.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Çoklu yetersizliği olan, görmeyen / az gören öğrenciler için hazırlanan Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersi Öğretim Programı; öğrencilerin performansını ve ön koşul becerileri göz önünde bulunduran ve öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımla hazırlanmış olup, bütün hedefler sürekli gelişme ve ilerleme gösteren bir yapı içinde ve tüm öğrencilerin becerilerini geliştirmelerini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

Çoklu yetersizliği olan görmeyen / az gören öğrencilere yönelik geliştirilmiş olan bu program, bireysel temelleri dikkate alarak oluşturulmuştur. Öğrenci, programın en önemli parçasıdır. Öğrenme alanları ve etkinlikler birey için seçilmiş ve düzenlenmiştir. Öğrenme yaşantıları bireyin ilerideki gereksinimleri göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Özellikle bu program, program geliştirme açısından aşağıda belirtilen bireysel temeller dikkate alınarak geliştirilmiştir.

- Her öğrencinin bir birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- Öğrencinin kişisel mutluluğunu ve başarıya duygusunu kazandırmak için çaba gösterir.
- Öğrencinin gelecekteki hayatı için rehberdir.
- Günümüzdeki engelli bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine rehberdir.
- Öğrencinin fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı bir birey olarak yetişmesini hedef almıştır.

Program geliştirme açısından bir başka önemli temel ise **psikolojik temeldir**. Özellikle son zamanlarda “İnsanlar nasıl öğrenir?”, “Öğrenme ortamları nasıl düzenlenmelidir?” gibi sorular eğitim programlarının psikolojik temellerini oluşturmaktadır. Anlamli bir öğrenme, öğrencilerin ön bilgilerinin kontrol edildiği, gerçek yaşamda karşılaştıkları sorunların temel alındığı, öğrencinin her zaman bilişsel, çoğunlukla devinimsel olarak da etkin olduğu öğrenme ortamlarında gerçekleşmelidir. Ayrıca bu öğrenme ortamlarının öğrenciye yeni öğrendiklerinin pekiştirilmesi için fırsatlar sunması gerekmektedir. Çoklu yetersizliği olan, görmeyen / az gören öğrencilere yönelik bu program aynı zamanda **görevsel (işlevsel)** nitelik taşımaktadır. Bu anlamda programda yer verilen konular ve etkinlikler hayatta geçerli olan konulardır. Çoklu yetersizliği olan, görmeyen / az gören öğrenciler için hazırlanmış olan Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersi Öğretim Programının felsefi temelleri, **pragmatist** felsefenin eğitime uygulanması olarak ele alınan **ilerlemecilik** eğitim felsefesiyle örtüşmektedir. Çünkü programda öğrenci gereksinimlerini merkeze alan ve öğrenci için işlevsel değeri olan bilgi, beceri ve tutumlar öğretilmektedir.

Programın uygulanmasında farklı kanıt temelli öğretim yöntem ve teknikleri bir arada ve dengeli şekilde kullanılmalıdır. Öğretim programına temel olan **öğrenme yaklaşımı olarak**, genelde uygulamalı davranış analizine yer verilmiştir. Uygulamalı davranış analizi, davranışçı kuramın öne sürdüğü ilkeleri kullanarak sosyal açıdan birey için anlamlı ve toplum için önemli davranışları değiştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Uygulamalı davranış analizinde sosyal açıdan önemli, gözlenebilir ve ölçülebilir hedef davranışlar belirlenerek, bu davranışlarda istendik yönde değişiklik yaratmak için çalışılır. Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket öğretiminde, öğretilecek kavram ve becerilere göre öğretim yöntemleri değişiklik gösterebilecektir. Programda, becerilerin öğretimi için “Yanlızsız Öğretim Yöntemleri (ipuçlarının sistematik geri çekilmesi, eş zamanlı ipucu vb.), Etkinlik Temelli Öğretim” gibi öğretim yöntemleri kullanılırken, kavramların öğretiminde Doğrudan Öğretim Modeli temel alınmaktadır.

Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket için ön koşul niteliğinde olan kavramların (alt / üst, yukarıda / aşağıda, yakın / uzak, geometrik şekiller, renkler, sağ, sol vb.) ve becerilerin (tek basamaklı, iki basamaklı yönergeleri yerine getirmesi, elinde nesne ile yürümesi vb.) önce mutlaka öğretilmesi gerekmektedir. Becerilerin öğretiminden önce öğrenci ile dokunsal (oyunda kullanılacak goalball, tenis topu veya nesnelerin tahta, demir dokuları vb.), işitsel (seslerin etiketlenmesi, yönünün belirlenmesi vb.), görsel (nesne takibi, nesnelerin görsel olarak etiketlenmesi vb.), koklamaya dayalı (deterjan / parfüm / baharat vb. kokularını ayırt etmesi / etiketlenmesi), kinestetik (mermeri / çimi / toprağı etiketlenmesi vb.) uyarınları ayırt etmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Uyarlanmış araç gereç, ortam, ölçme ve değerlendirme gibi süreçler dikkate alınarak, öğretim amaçları oluşturulmalı, öğretim süreçleri planlanmalı ve sürdürülmelidir. Çoklu yetersizliğe sahip öğrencilerin duyu işlememe sorunları olacağından kokulara / seslere / dokunmaya aşırı tepkileri veya tepkisizlikleri olabilir.

Görmeyen ve çoklu yetersizliği olan öğrenciler, hareket ederken çevrelerindeki insanların davranışlarını görme imkânına sahip olmadıkları ve hareketi model alamadıkları için fiziksel yardımla; az gören ve çoklu yetersizliği olan öğrenciler için ise öğrencinin işlevsel görmesi doğrultusunda model olunarak çalışmalara başlanabilir. Bazı bağımsız hareket becerilerinin (rehberle yürüme, elle duvar takibi vb.) öğretimi tüm beceriye göre yapılırken, baston tekniklerinin (sarkaç baston, çapraz baston vb.) öğretimini ileri zincir yöntemine göre öğretilmesi uygun olacaktır. Öğrenci, rehberle yürüme becerisini öğrendikten sonra diğer rehber becerilerinin öğretimine yer verilmelidir. Çalışmaların bazıları bireysel olarak öğretilirken (baston becerileri, rehberle yürüme vb.), bazı çalışmalar (işitme vb.) grup çalışması şeklinde oyunlaştırılarak gerçekleştirilebilir.

Yönelim becerilerinin (ör. ölçme becerilerinde odanın büyüklüğünün standart / standart olmayan ölçümlerle belirlenmesi, nesnelerin vücuduna göre yüksekliği vb.) öğretiminde, diğer derslerdeki kavram ve becerilerle ilişki kurulması, sarmal bir düzende BEP içeriğinde amaçların planlanması ve birbirini destekleyecek şekilde öğretim programlarının oluşturulması son derece önemli ve işlevseldir. Bu süreç, öğrencinin çevresinde güvenli şekilde hareket etmesini, çevrenin yapısını anlamasını ve kullanacağı bağımsız hareket becerisine karar vermesini sağlayacaktır.

Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket dersinde öğretilecek kavram ve becerilere göre öğretim strateji ve yöntemleri değişiklik gösterebilecektir. Aşağıdaki maddelerde temel öğretim yaklaşımları ve stratejiler örneklerle açıklanmıştır.

- Akran öğretimi (ör. gören öğrencilerin yürürken ve koşu çalışmaları vb. etkinliklerde rehber olması, çevreyi betimlemeleri vb.),
- Özellikle motor ve fiziksel aktivitelerin anlaşılabilmesi için dokunsal stratejilerin (dokunsal model olma “öğretmenin / arkadaşının hareketini incelemesi”, fiziksel yardım) kullanılması,
- Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket dersi sosyal becerilere yönelik benzetişim ortamı / dramatisasyon, örnek olay vb. çalışmalar,
- Kavram öğretimlerinde kavram çeşitlerine (karşılaştırmalı “yukarı / aşağı”, karşılaştırmalı olmayan “üstünde / altında, renk kavramları vb.”, isim “top, saha, minder, raket vb.” çeşitler) uygun olacak şekilde Doğrudan Öğretim Modeline göre örneklerin dizilişyle öğretim gerçekleştirilebilir.
- Dokunma ipuçlarına yer verilmelidir. Örneğin “başını kaldır” anlamında çenesinin altına dokunmak, rota öğretimi çalışmalarında her iki eline dokunularak, “Bu tarafa mı, bu tarafa mı gideceğiz?” diyerek, gidilecek tarafı eliyle işaret etmesinin sağlanması vb. dokunma ipuçları gün boyunca tutarlı şekilde kullanılmalıdır. Dokunmaya aşırı tepkili öğrencilerde bu uyarılar ses ile verilebilir.
- Nesne ipuçları, günlük rutininde yapılacak olan etkinliğin anlaşılabilmesi için kullanılabilir. Örneğin eline mendil verilmesi ve oyuna başlamasının sağlanması vb. nesne ipuçlarından yararlanılabilir.

Öğrencilerin bireysel ihtiyaçları doğrultusunda öğretim strateji ve yöntemleri seçilmelidir. Beceri ya da kavramların öğretiminde sıklıkla kullanılan stratejiler; öğrencilerin ön koşullara sahip olup olmaması, yaşı, görme düzeyi, motor gelişimi, öğrenme özellikleri vb. bireysel özellikleri dikkate alınarak belirlenmelidir.

Tüm öğrenciler için bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersi Öğretim Programı temel alınarak “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)” hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP’de yer alacak hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri dikkate alınmalıdır. Öğrenme öğretme sürecinde mümkün olduğunca bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır. Bu teknolojilerin kullanılması öğretim stratejilerini zenginleştirirken aynı zamanda öğrencilerin öğrenmelerini destekleyecektir.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Çoklu yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerin Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket dersinin çalışmalarının, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) üzerinden yürütülmesi gerekmektedir. BEP süreci içinde ölçme ve değerlendirme son derece önemli bir rol oynamaktadır. Özel eğitim ihtiyacı olan çocuklarda ölçme ve değerlendirme süreci; öğretim öncesi, öğretim sırası ve öğretim sonrası olacak şekilde üç aşamada gerçekleşmektedir. Öğretim öncesinde öğrencilerin performanslarının belirlenmesi, öğretim amaçlarının oluşturulması öğretim sırasında ve öğretim sonrasında yapılan ölçme-değerlendirme ile amaçlara öğrenci-

nin ulaşım ulaşmadığının ve öğrencinin öğretim yöntem ve tekniğinin uygunluğunun yanında araç gereç, ortam gibi öğretim sürecindeki diğer değişkenlerin de değerlendirilmesine imkân vermektedir. Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket dersinin ölçme ve değerlendirme sürecinde genellikle öğretim öncesinde; öğrencinin performans düzeyi (kazanımlarla ilgili neler yapabildiği) belirlenirken, beceri ve kavramların süreç içinde izlenerek, öğrencilerin gelişiminin sürekli kontrol edilmesi gerekmektedir. Ölçme ve değerlendirme sürecine başlamadan önce; varsa geçmiş yıla ait BEP dosyası incelenerek, aile, önceki öğretmeni ve öğrenciyle görüşme yapılarak eğitim geçmişine ilişkin bilgiler edinilmelidir. Bu bilgilerden yararlanılarak, öğrencinin değerlendirme süreci şekillendirilebilir. Türkiye’de görmeyen / az gören öğrenciler için geliştirilmiş standart testler kullanılarak (YÖBDA vb.) ayrıntılı değerlendirme yapılabilir. Bu değerlendirmeler not verme amaçlı olmayıp öğrencinin gelişimini takip edebilmek amacıyla yapılan değerlendirmelerdir.

Öğrencinin oyun, fiziksel etkinlik ve bağımsız harekete yönelik hazırlanan öğretim planları hazırlanır. Bu planların uygulamalarında öğrencinin her bir ders sonuna ilerlemelerinin değerlendirilip kaydedilmesi son derece önemlidir. Her bir ders sürecinde yapılacak bu değerlendirme ile öğretmenin seçmiş olduğu öğretim yöntem ve teknikleri, ortam uyarlamaları, araç gereçler gibi öğretim sürecine yönelik değişkenlerin değerlendirilmesi mümkün olmaktadır. Değerlendirmeler sonucunda süreçte ortaya çıkan problemleri anında gözlemek mümkün olacağından, gereken müdahaleler gecikmeden gerçekleştirilebilecektir. Söz konusu müdahaleler ve düzenlemeler sonucunda öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinden etkin bir şekilde yararlanmaları mümkün olabilecektir.

Öğrencilerin öğretim sonrası gerçekleştirdikleri kazanımlara yönelik kalıcılığın sağlanabilmesi için, öğrencinin gerçekleştirdiği kazanımı farklı ortam, araç gereçler ve kişilere genellemesi (farklı ortamlarda / durumlarda da öğrendiği beceriyi gerçekleştirebilmesi) hedeflenerek yürütülmeli ve değerlendirmeler de bu doğrultuda gerçekleştirilmelidir. Kazanımların kalıcılığı değerlendirilerek, dönem sonu nota dönüştürülmesi süreci izlenmelidir. Öğrencilerin dönem sonu değerlendirme sonucu, bir sonraki dönem / sınıf / kademe için de yapılacak uygulamalara zemin oluşturabilecektir.

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Görmeyen / az gören veya çoklu yetersizliğe sahip öğrencilere yönelik Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersi Öğretim Programının uygulanmasında öğretmenler tarafından çeşitli hususlara dikkat edilmelidir. Bunlar; öğretim programının temel ilkeleri, öğrencilerin gelişim özellikleri ve aktiviteler sırasında dikkat edilecek unsurlar, ortam ve araç gereç uyarlamaları, günlük yaşama genelleme, paydaş kişi ve kurumların sorumluluklarıdır.

4.1 Öğretim Programının Temel İlkeleri

Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersi Öğretim Programının temel ilkeleri aşağıda sunulmuştur:

- Öğrencilerin gelişimi bir bütün olarak ele alınmıştır.
- Öğrencilerin bireysel farklılıkları, ihtiyaçları ve sağlık durumları dikkate alınmıştır.
- Dersin içeriği öğrencilerin günlük yaşamda ihtiyaçlarını destekleyici niteliktedir.
- Öğrencilerin sağlıklı yaşam alışkanlığını edinmeleri ve sürdürmeleri hedeflenmiştir.
- Öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak programın sarmal bir yapıda olması sağlanmıştır.
- Program içeriği, öğretmenin eğitim öğretim sürecinde esnek olarak kullanabileceği bir yapıdadır.
- Süreç ağırlıklıdır.
- Kazanımlar, öğrenme alanlarına ulaşmada bir araçtır.

- Öğrencilere eğlenceli öğrenme ortamları sunar.
- Adil oyun ve mücadele anlayışı geliştirmeleri esastır.
- Öğrencilerin tümünün etkinliklere katılımı önemlidir.
- Öğretmen-aile-öğrenci etkileşimi sağlanır.
- Bireysel, eşli ve grupla çalışmalar arasında denge kurar.
- Evrensel ve toplumsal değerlere yer verilmiştir.
- Çevreye ve doğaya duyarlılık önemlidir.
- Değerlendirme süreci süreklilik gösteren, çok yönlü bir yapıdadır.

4.2 Öğrencilerin Gelişim Özellikleri ve Aktiviteler Sırasında Dikkat Edilecek Unsurlar

Öğrencilerin, ders içeriğinde yer alan etkinliklere katılımlarını ve olumlu öğrenme deneyimi yaşamalarını sağlamak amacıyla spor ve fiziksel etkinliklerin eğitim-öğretim sürecinde; ortam, araç gereç, öğretim stratejileri, yöntemlerinde görmeyen / az gören öğrencilerin bireysel ihtiyaçları doğrultusunda uyarlamalar yapılması gerekmektedir. Çoklu yetersizliği olan bireylerin öğrenme hızları yavaştır ve genelleme-sürdürmede güçlükleri vardır. İletişim sorunları, davranış ve sosyal becerilerde güçlükler, dikkat sürelerinde problemler yaşamaktadırlar. Kendini yönetme davranışlarında da sınırlılıkları bulunmaktadır.

Çoklu Yetersizliği Olan Öğrencilerde Fiziksel Aktivite Sırasında Dikkat Edilmesi Gereken Unsurlar

- Kısmi işitme kaybı olan ve / veya işitme cihazı kullanan öğrenciler aktivitelere katılımında problem yaşamayabilir.
- Tam işitme kaybı olan öğrencilerin katılımı ışıklı panolar ile desteklenmeli, öğrencinin özelliklerine göre aktivite detaylı açıklanmalıdır. Gerekirse resimli kartlardan veya işaret dilinden yararlanılmalıdır.
- Otizm, down sendromu ve zihinsel yetersizliğinden etkilenmiş öğrencilerin fiziksel aktiviteye katılım azlığı, ilaç kullanımı ve diyet uygulaması vb. nedenlerle obezite sık olarak görülmektedir. Bu öğrenciler diyabet, kalp damar hastalıkları, kemik ve eklem problemleri açısından daha fazla risk altındadırlar.
- Zihinsel problemi olan öğrenciler fiziksel aktiviteyi yaparken dikkat dağınıklığına yol açabilecek ortam dağınıklığı / kalabalıklığı ve çevresel gürültüden kaçınmak gereklidir.
- Öğrenciler farklı yetersizliklere sahip olabilir. Öğrencinin sınırlılığını azaltmaya yönelik düzenleme ve uyarlamalarla derse aktif katılımı sağlanmalıdır. Öğretmenin amacı, ders kapsamı içinde her bir öğrencinin özelliklerine dikkat ederek aktif katılımını sağlamaktır.
- Zihinsel yetersizliğinden etkilenmiş öğrencilerin kullandıkları (özellikle nöbetleri kontrol altına almak için) ilaçlar, egzersiz ve aktivitelerin yapılmasını etkileyebilir. Bunlardan futbol, su altı yüzme gibi sporlar nöbetleri olan öğrenciler için uygun değildir. Yüzme, ata binme ve temas sporları sırasında ise güvenlik koşulları artırılarak öğrencilerin sürekli gözlem altında tutulması önemlidir.

4.3. Ortam ve Araç Gereç Uyarlamaları

Çoklu yetersizliği olan öğrencilerin ortam ve öğretim araç gereçlerinde uyarlama ihtiyaçları vardır. Az gören ve çoklu yetersizliği olan öğrenciler için ortam ve araç gereç uyarlamalarında;

- Şekil-zeminde renk zıtlığı sağlanan, parlak renklerde (sarı vb.) araç gereçler oluşturulmalıdır.
- İşlevsel görmesine göre araç gereçlerin büyüklük-küçüklük ilişkisine dikkat edilmelidir. Örneğin görmesi sınırlı öğrenciler için daha büyük toplardan veya balonlardan yararlanılabilir.
- İhtiyaç duyan öğrenciler için araç gereç ve ortamların sınırları daha kalın çizgilerle belirlenmelidir.
- Araç gereç ve ortamların etiketlerle ayırt edilmesi sağlanmalıdır.
- Ortamın aydınlatılmasına dikkat edilmelidir.
- Ortam içinde kurdele, top, ponpon ve bant gibi nesnelere başlangıç ve varış noktalarının (yakından-uzaya doğru) ayırt edilmesi sağlanmalıdır.
- Okul içi ve okul dışı ortamlarda yapılacak etkinliklerde tehlikeli ortamların ayırt edilmesini kolaylaştırmak için düzenlemeler yapılmalıdır. Örneğin cam / merdiven / basamak kenarlarına ayırt edici şeritler yapıştırılabilir.
- Denge, konum, derinlik gibi durumlarda yapılacak çalışmaların başlangıcında daha geniş platform / yüzey / sınır oluşturulurken, ilerleyen çalışmalarda platformlarda / yüzeylerde / sınırlarda dar alanlara doğru bir geçiş izlenir. Örneğin denge çalışmaları yapılan bir öğrenci ile başlangıçta geniş yüzeyli ve az yükseklikte olan bir (tahta ya da farklı yüzeyler) araç gereç üzerinde çalışılırken, öğrencide gözlenen ilerleme doğrultusunda araç gereç daha dar ve yüksek olacak şekilde düzenlenebilir. Bu şekilde öğrencinin kolaydan zora doğru denge becerilerinin gelişimi desteklenebilir.
- Etkinliklerin başlangıcında araç gereç ve ortamda birçok uyarlamaya ihtiyaç duyulurken zamanla beceri, öğrenci tarafından kazanıldığında yapılan uyarlamalar azaltılarak günlük yaşamında karşılaşılabileceği boyut, renk gibi özelliklere indirgenmelidir.

Görmeyen ve çoklu yetersizliği olan öğrenciler için görme duyusunun dışında kalan duyularını (işitsel, dokunsal, koklama gibi) etkin kullanabileceği şekilde ortam ve araç gereç düzenlemeleri yapılmalıdır. Ortam ve araç gereç uyarlamaları, ders etkinliklerinde öğrencilerin rahat hareket etmeleri, tehlikeyle karşılaşmamaları, araç gereçleri etkin şekilde kullanmaları açısından son derece önemlidir.

- Etkinliklerde kullanılacak araç gereçler öğrencilerin işitme duyusunu kullanabileceği şekilde sesli hâle dönüştürülebilir. Örneğin zilli ya da üzerine poşet geçirilmiş top vb.
- Öğrenciler için oyunlar, oyunun oynandığı çevre ve arkadaşlarının konumu sesli betimleme ve sesli uyarlarla ayırt edilmesi / yönlendirilmesi sağlanmalıdır.
- Araç gereçler ve ortamların dokunsal (Braille yazı ya da kâğıt, kumaş, plastik gibi farklı dokuda) etiketlerle ayırt edilmesi sağlanmalıdır.
- Öğrencilerle yapılan çalışmaların başlangıcında araç gereç ve ortamda birçok uyarlamaya ihtiyaç duyulabilirken, zamanla beceri, öğrenci tarafından kazanıldığında yapılan uyarlamalar azaltılarak günlük yaşamında karşılaşılabileceği boyut, koku, ses ve doku gibi özelliklere geçilmelidir. Duyu sorunları yaşayan öğrencilerin hassasiyetleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çalışmalarda, öğrencinin çarpması, düşmesi, yaralanması gibi kazalara neden olabilecek ortam ve ortamda yer alan nesnelere risk yaratmayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

- Bağımsız hareket çalışmalarında öğrenci için uygun bastonun seçilmesi son derece önemlidir. Öğrencinin boyuna uygun uzunlukta bir baston seçilmelidir. Uzun bir bastonu hareket ettirmek öğrencinin hareketini zorlaştıracaktır. Öğrencinin bastonu hareket ettirmesini kolaylaştırmak için yuvarlak uçlu baston kullanılabilir. Sarkaç baston tekniği çalışmalarında öğrencinin uygun şekilde yay çizmesini sağlamak için, öğrencinin omuz genişliğinden 2,5-5 cm daha geniş, alt uçları açık ve üstten tutulacak yeri olan bir araç gereç kullanılmalıdır.
- Fiziksel yetersizliği olan öğrenciler için dengede kalmayı sağlayacak uyarlanmış bastonlar kullanılmalıdır.
- Bağımsız hareket çalışmalarında teknolojik desteklerden yararlanılmalıdır.
- Okul içi / okul dışı numaralama sistemi, trafik (kavşak vb.), hareket etmesi gereken okulun / semtin dokunsal krokilerinin oluşturulması, öğrencilerin çevresi hakkında bilgi sahibi olarak yönelmesini ve bağımsız hareket etmesini kolaylaştıracaktır.

Goalball, futsal vb. spor dallarının sahalarda oryantasyon / yönelim çizgileri, ip ve bant gibi dokunsal uyarılar kullanılmalıdır. Ölçülere, Görme Engelliler Spor Federasyonu İnternet sitesinden ulaşılabilir.

Çoklu Yetersizliği Olan Görmeyen / Az gören Öğrenciler İçin Çalışmalar Sırasında

Alınabilecek Güvenlik Önlemleri ve Öneriler

Çalışmalar sırasında bazı ek güvenlik önlemlerinin alınması gerekmektedir. Bunlar:

- Öğrencinin kullanması gereken ilaçları ve sağlık durumu göz önüne alınarak, doktor ve ailesinden bilgi alınarak çalışma zamanına ve içeriğine karar verilmesi,
- Gerekliyse kask ve kılavuz ip kullanılması,
- Gerekli durumlarda öğretmenin refakatinde aktivitelerin gerçekleştirilmesi,
- Ortamın tanıtılarak öğretilmesi, daha sonra nesne ve eşyaların yerlerinin değiştirilmemesi,
- Sivri ve sert köşeler gibi tehlike yaratabilecek ortamlarda düzenlemelerin yapılması (süngerle kapatma vb.),
- Braille alfabesiyle fiziksel aktivitelerin anlatıldığı yazılı araç gereçlerin hazırlanması,
- Sesli açıklamalar ve komutların verilmesi,
- Gerekli olduğu durumlarda öğrencinin dinlenme aralıklarına ihtiyaç duyabileceği göz önünde bulundurularak çalışmaların planlanmasıdır.

Çoklu yetersizliği olan bireylere, fiziksel aktiviteyi gerçekleştirecekleri salon, araç gereç ve aktivite detaylı anlatılmalıdır. Salonda gezdirilerek salona ait cam-kapı yerleri, giriş ve çıkışlar, aletlerin yerleri tanıtılır. Araç gereçler, görmeyen ve çoklu yetersizliği olan öğrenciler için dokunma duyusuyla, az gören ve çoklu yetersizliği olanlara ise görsel olarak tanıtılmalıdır. Eğer aktivitenin öğrenciye dokunularak anlatılması gerekiyorsa önceden gerekli açıklama yapılarak öğrenci bilgilendirilmelidir.

Her öğrenci, değişik görme seviyesine ve farklı yetersizliğe sahip olabilir. Düzenleme ve uyarlamalarla öğrencilerin tamamının performansları düzeyinde derse aktif katılımları sağlanmalıdır.

4.4. Günlük Yaşama Genelleme

Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket dersinde yer alan kazanımların tamamı çoklu yetersizlikten etkilenmiş çocukları günlük hayata hazırlayıcı ve bağımsız yaşamlarını sürdürebilmelerine yönelik destekleyici nitelikte oluşturulmuştur. Bu kapsamda çalışmaların tamamının çocukların günlük yaşamı ile ilişkilendirilerek ve becerilerin / bilgilerin farklı ortamlar, araç gereçler ve kişilere genellemesi sağlanmalıdır.

Ders içeriğinde yer alan bilgi ve becerilerin öğretiminde; eğitimciler, arkadaşları ve ailenin de bilgilendirilerek, öğrenilenlerin genellenmesini desteklemeleri beklenebilir. Özellikle aileler, çocuklarıyla daha fazla zaman geçirme fırsatı olduğu için, öğrenilen bilgi ve becerilerin kalıcılığının sağlanmasında ve genellemede son derece önemli bir rol oynamaktadır. Öğrencinin öğrenmiş olduğu yönelim ve bağımsız hareket becerilerini (rehberle yürüme, baston teknikleri, rota öğretimi, yönelim becerileri vb.) günlük rutininde (okula geliş / eve dönüş, alışveriş merkezi gibi binaların içinde hedefe ulaşma, trafikte güvenli şekilde hareket etme vb.) uygulaması için fırsat oluşturulması, gelecek yaşantısına aktarmasını sağlayacaktır. Bunun sonucunda da bireylerin başka kişilere sınırlı oranda ihtiyaç duyarak ya da bağımsız olarak hayatını sürdürmesi doğrudan etkilenecektir. Çoklu yetersizliği olan görmeyen / az gören öğrencilerin bağımsız olarak hayatını sürdürmesinin, bireyin hem kişisel gelişimini hem de toplumun bu bireyleri kabulünü / tutumunu doğrudan etkilediği bilinmektedir.

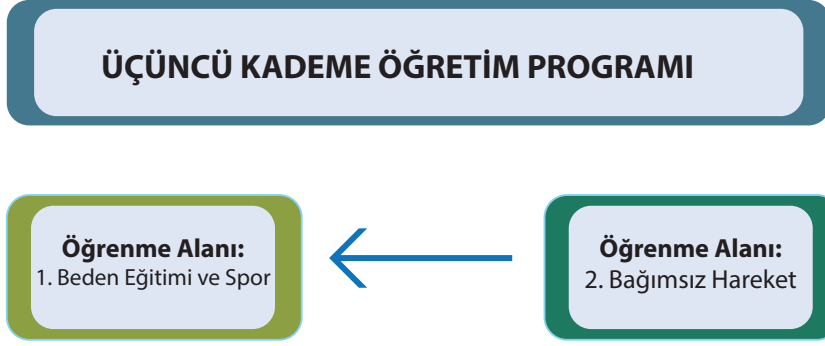
4.5. Paydaş Rol ve Sorumlulukları

Öğrencinin Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersi Öğretim Programı kazanımlarını gerçekleştirebilmesi ve sürdürebilmesi açısından destekleyici rollerde bulunan; aile / veli, okul / kurum yönetici, antrenör vb. kişilerin yanında Millî Eğitim Müdürlükleri, Gençlik ve Spor Müdürlükleri, üniversiteler, belediye, Görme Engelliler Spor Federasyonu, Paralimpik Olimpiyat Komitesi, İl Sağlık Müdürlüğü vb. kurumlarla iş birliğinin yapılması son derece önemlidir. Dersin eğitim-öğretim faaliyetinde görev alan beden eğitimi öğretmenleri aileler ile işbirliği içerisinde öğrencileri bu kişi ve kurumlara yönlendirebilir.

BEDEN EĞİTİMİ, SPOR VE BAĞIMSIZ HAREKET DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Çoklu yetersizliği olan, görmeyen / az gören öğrenciler için hazırlanmış olan III. Kademe Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersi Öğretim Programı bireylerin her yönden dengeli, tutarlı ve sağlıklı olarak yetişmelerini sağlamaya yönelik düzenlenmiştir. Öğretim programında yer alan öğrenme alanları "Beden Eğitimi ve Spor" ile "Bağımsız Hareket" olmak üzere 2 ana başlık altında düzenlenmiştir.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Şekil 1. *Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları*

Beden Eğitimi ve Spor: Bu öğrenme alanının amacı, öğrencilerin I. ve II. kademede edindikleri temel ve birleştirilmiş hareket becerileri ile bireysel, takım, raket, su, dans ve doğa sporlarında elde etmiş oldukları tüm kazanımları kullanmaları ve geliştirmeleridir. III. kademede öğrencilerin farklı sporların ve fiziksel etkinliklerin becerilerini deneyimlemiş ve belirli bir düzeyde geliştirmiş olmaları gerekmektedir. Bilindiği gibi, fiziksel etkinliklere ve spora katılma ve bu süreçlerde bedensel, zihinsel, kişisel, duygusal ve sosyal becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayacak tüm eğitim süreçlerini içerir. Bu eğitim sürecinde öğrencilerin engel grupları, yaş düzeyi, hazır bulunuşlukları, ilgileri, beklentilerinin dikkate alınması gereklidir. Uygulamalarda öğrencilerin özellikleri değerlendirilerek aynı spor dalı yerine, farklı sporlardan ve hareket becerilerinden yararlanılması öğrencilerin gelişimine daha fazla katkıda bulunacaktır. Öğrencilerin düzenli fiziksel etkinlik ve spor yapma alışkanlıklarını geliştirmeleri ve bu alışkanlıkları geliştirirken kişisel, toplumsal ve çevresel nedenleri algılamaları mümkün olan durumlarda ise anlamaları gerekmektedir. Araştırmalar, engelli öğrencilerin spor ve fiziksel etkinliklere katılımlarının yaşam kalitelerini olumlu biçimde arttırdığını göstermektedir. Bunun yanında, öğrencilerin fiziksel etkinliklere istekli ve düzenli katılım alışkanlığı geliştirmeleri önemlidir.

Bağımsız Hareket: Bu öğrenme alanının amacı, yönelim ve bağımsız hareket becerilerini edinmeleri, akıcı şekilde gerçekleştirmeleri, öğrendikleri becerileri farklı ortamlara, kişilere genellemeleri ve bu becerileri kullanarak hedeflerine kadar güvenli, etkili olarak ulaşabilmelerinin öğretilmesidir. Çoklu yetersizliği olan, görmeyen / az gören öğrencilerin tanıdık olan ya da olmayan herhangi bir çevrede güvenli ve etkili şekilde hareket edebilmeleri için; onlara duygusal ayırt etmenin, kavramların, arama yöntemlerinin, yönelim becerilerinin (ipuçları, işaretler, bina içi / bina dışı numaralama sistemleri, ölçme, pusula yönleri), bağımsız hareket becerilerinin (elle duvar takibi, korunma teknikleri, rehber becerileri, baston becerileri vb.) öğretilmesi gerekmektedir. Bağımsız hareket çalışmaları, çoklu yetersizliği olan, görmeyen / az gören öğrenciler için hayati derecede önemlidir.

2. HEDEFLERİN YAPISI

Bu bölümde görmeyen / az gören öğrenciler için hazırlanan III. Kademe Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersi Öğretim Programının öğrenme alanlarına göre hedef ve hedef davranış sayıları verilmiştir.

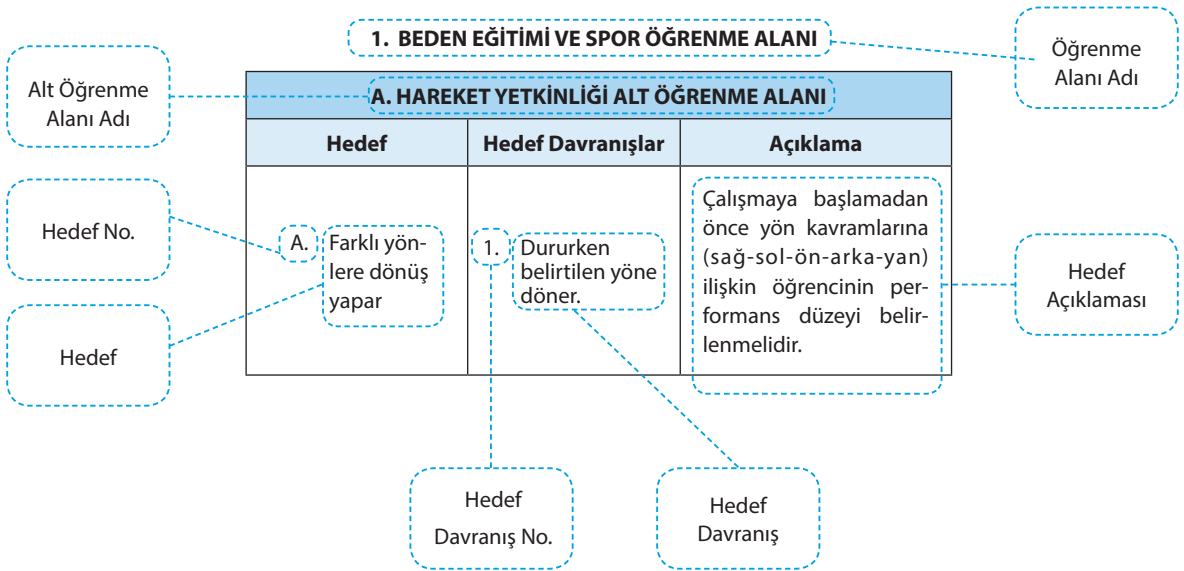
Tablo 1. Beden Eğitimi, Spor ve Bağımsız Hareket Dersi Öğretim Programında Yer Alan, Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayısı	Hedef Davranış Sayısı
Beden Eğitimi ve Spor	34	172
Bağımsız Hareket	59	264
Toplam	93	436

Tablo 2. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
Beden Eğitimi ve Spor	5	5	24	34
Bağımsız Hareket	13	2	44	59

Öğretim Programının yapısı şematik olarak aşağıda sunulmuştur.

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR

1. Beden Eğitimi ve Spor Öğrenme Alanı Hedef ve Açıklamaları

A. HAREKET YETKİNLİĞİ ALT ÖĞRENME ALANI		
Hedef	Hedef Davranışlar	Açıklama
A.1. Farklı yönlere dönüş yapar.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dururken belirtilen yöne döner. 2. Yerinde sayarken belirtilen yöne döner. 3. Yürürken belirtilen yöne döner. 4. Koşarken belirtilen yöne döner.	<p>Çalışmaya başlamadan önce öğrencinin yön kavramlarına (sağ-sol-ön-arka-yan) ilişkin performans düzeyi belirlenmelidir. Öğrenci yön kavramlarıyla ilgili problem yaşıyorsa çalışmaya başlamadan önce sağını-solunu-önünü-arkasını göstermesine yönelik etkili öğretim yöntemleriyle çalışmalar gerçekleştirilmelidir.</p> <p>Dururken belirtilen yönlere düzgün dönebilmesi için öncelikle öğrencinin ortada olması gerekir ve ellerinin uzanabileceği yakın mesafedeki farklı yönlerde (sağ, sol, ön, arka) nesnelere konulabilir. Dönüşlerde öğrencinin dönüşlerle etrafındakileri kavrayabilmesi için her komut sonrası önündeki nesneye dokunması istenebilir. Kavram gelişimi sınırlı olan çocuklara yön kavramı öğretilir.</p>
A.2. Çeşitli şekillerde sıra olur.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kolunu yana doğru geniş olarak açar. 2. Geniş kolla sıra olur. 3. Kolu öne doğru derin olarak açar. 4. Derin kolla sıra olur.	<p>Öğrencinin yönergeleri anlayabileceği, basit ifadeler tercih edilmelidir (ör. "Arka arkaya sıraya geç!", "Yan yana sıra ol!" vb.). Dokunsal stratejiler (dokunsal model olma "öğretmenin / arkadaşının hareketini incelemesi", fiziksel yardım) kullanılabilir.</p>
A.3. Yürüme çalışmaları yapar.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Serbest şekilde yürür. 2. Tempoya uygun yürür. 3. Uyarlanmış iki paralel çizgi arasından yürür. 4. Geri geri yürür. 5. Yan yan yürür. 6. Küçük adımlarla yürür. 7. Büyük adımlarla yürür. 8. Parmak ucunda yürür. 9. Topuk üzerinde yürür. 10. Uyarlanmış çizgi üzerinde yürür. 11. Belirlenmiş ve uyarlanmış şekillere basarak yürür. 12. Elindeki nesne ile yürür.	<p>Görmeyen ve motor becerilerinde sorun olan öğrencilere fiziksel yardım ve sözel ipucu birlikte verilerek (kolundan tutarak ve hareketi betimleyerek), öğrencinin hareketi uygulanması sağlanmalıdır.</p> <p>Elindeki nesne ile yürüme çalışması, baston öğretimi için son derece önemlidir.</p> <p>Parmak ucunda yürüme eğiliminde olan otizmli çocuklarda "Parmak ucunda yürür." çalışmaları yapılmamalıdır.</p>

<p>A.4. Çeşitli şekillerde sıçrama hareketleri yapar.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Çift ayakla olduğu yerde sıçrar. 2. Çift ayakla ileriye sıçrar. 3. Çift ayakla geriye sıçrar. 4. Çift ayakla yana sıçrar. 5. Tek ayakla olduğu yerde sıçrar. 6. Tek ayakla ileriye sıçrar. 7. Tek ayakla geriye sıçrar. 8. Tek ayakla yana sıçrar. 	<p>Çalışma öncesinde öğrencinin ileri-geri vb. kavramlara yönelik beceri düzeyi belirlenmelidir.</p> <p>Sıçrama hareketleri yapılırken öğretmen, öğrencinin performansını dikkate alarak fiziksel yardım omzunun / kolunun üzerinden tutarak ve aynı zamanda hareketi betimleyerek) yapabilir.</p> <p>Sıçrama çalışmalarında öğretmen nasıl sıçrayacağını uygulamalı şekilde göstermeli (görebilen öğrenciler için) sonra öğrencinin yapmasını ister.</p>
<p>A.5. Minderde çeşitli hareketler yapar.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Minderde serbest hareketler yapar. 2. Minderde kütük dönüşü yapar. 3. Minderde öne düz takla atar. 4. Minderde ters takla atar. 	<p>Çalışmalar minderde serbest hareketlerle başlamalı, daha sonra yanlara kütük dönüşleri ile devam etmelidir. Beceri düzeyi uygun olan öğrencilerle öne, geriye takla çalışmaları mindere gerekli eğitim verilerek ve öğrencinin boynu öğretmenin eli ile desteklenerek gerçekleştirilmelidir. Boyun desteği zaman içerisinde kademeli olarak bitirilmelidir.</p>
<p>A.6. İp ile hareketler yapar.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. İpi baş üstünde sallar. 2. İpi önde sallar. 3. İpi yanda sallar. 4. İpi arkada sallar. 5. İpi çapraz sallar. 6. İp ile verilen ritme uygun hareketler yapar. 7. İp ile müzik eşliğinde kompozisyon yapar. 8. İp atlar. 	<p>İp ile hareketler yapılırken gerekli güvenlik önlemleri alınmalıdır. Öğretmen, gören öğrencilere model olmalıdır (hareketin betimlenmesi, sözel ipucu, göstermek vb.). Görmeyen ve motor gelişiminde problem yaşayan öğrencilere fiziksel yardım uygular.</p> <p>Görme seviyesine uygun olarak ip için gerekli uyarlamalar yapılmalıdır.</p>
<p>A.7. Çember ile hareketler yapar.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Çemberi kolda çevirir. 2. Çemberi ayakta çevirir 3. Çemberi belde çevirir. 4. Dik tutulan çemberin içinden geçer. 5. Tuttuğu çemberin içinden geçer. 6. Çember ile verilen ritme uygun hareketler yapar. 7. Çember ile müzik eşliğinde hareket örüntüleri yapar. 	<p>Çalışmalarda mutlaka güvenlik önlemleri alınmalıdır.</p> <p>Nesne ile yapılan çalışmalarda sakatlanma riskini azaltmak amacıyla yeterli fiziksel alan verilmelidir.</p> <p>Kullanılan araç gereçlerin büyüklüğü öğrencilerin fiziksel özellikleri ve engel seviyesine uygun olmalıdır. Görme seviyesine uygun olarak çember için gerekli uyarlamalar yapılmalıdır.</p>
<p>A.8. Temel jimnastik duruşları yapar.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Açık bacak ayakta duruş yapar. 2. Kapalı bacak ayakta duruş yapar. 3. Çömelik duruş yapar. 4. Dört ayak duruşu yapar. 5. Diz üstü duruş yapar. 6. Diz üstü oturuş yapar. 7. Bank duruşu yapar. 8. Cephe duruşu yapar. 9. Uzun oturuş yapar. 10. Çakı duruşu yapar. 	<p>Öğrencinin fiziksel durumuna göre duruşlar yapılırken gerekli güvenlik önlemleri alınmalıdır. Duruş çalışmalarında her an yardım gerekebileceği için öğrenciye yakın durulmalıdır. Öğrencinin durumu göz önünde bulundurularak çalışma süreleri belirlenmelidir. Gerekirse öğrenciye dinlenmesi için zaman verilmelidir.</p>

A.9. Goalball ile ilgili hareket becerileri sergiler.

1. Goalball saha ve alan özelliklerini tanıır.
  - 1.1. Goalball sahasının bölgelerini tanıır.
  - 1.2. Savunma alanı, ara alan ve hücum alanını tanıır.
2. Goalball oyun kurallarını söyler.
3. Temel savunma pozisyonunu gösterir.
  - 3.1. Bekleme (hazırlık) pozisyonunu gösterir.
  - 3.2. İki diz üzerinde kollar önde bank duruşu yapar.
  - 3.3. Bank durumunda tek diz üzerinde sağ veya sol ayağını yana açar.
  - 3.4. Ayaklar omuz hizasında açık, kollar vücudun yanında ayakta durur.
4. Savunmada top tuşunu yapar.
  - 4.1. Topun geliş yönüne göre yere uzanarak topu bloke eder.
  - 4.2. Topun geliş yönüne göre yere eğilerek topu bloke eder.
5. Temel şut tekniklerini yapar.
  - 5.1. Koşarak dairesel (rotasyon) şut atışı yapar.
  - 5.2. Sekerek şut atışı yapar.
  - 5.3. Kavisli şut atışı yapar.
  - 5.4. Yüksek atış çizgisine yakın yerden şut atışı yapar.
  - 5.5. Yan çizgilerden şut atışı yapar.
  - 5.6. Değişik bölgelerden rakip alana düz atış yapar.
  - 5.7. Topun geldiği yöne çabuk şut atışı yapar.
6. Temel pas tekniklerini yapar.
  - 6.1. Savunmada yerden pas atışı yapar.
  - 6.2. Savunmada havadan pas atışı yapar.
  - 6.3. Savunmada göğüs hizasından pas atışı yapar.
7. Penaltı atış çalışmaları yapar.
  - 7.1. Değişik bölgelerden (1-5 veya 5-1. bölgeden vb.) penaltı atışı yapar.
8. Penaltı savunma çalışmaları yapar.
  - 8.1. Rakibin atış yerine göre nerede savunma yapması gerektiğini bilir.
  - 8.2. Penaltı savunması için uygun olan pozisyonu alır.
9. Savunma ve hücumla yönelik çalışmalar yapar.
10. Öğretmen kontrolünde goalball müsabakası yapar.

Kazanıma uygun seçilecek etkinlik ve oyunların hazırlayıcı çalışmalar olmasına dikkat edilmelidir. Çalışmalarda öğrencilerin performans düzeyine göre gerekli uyarlamalar yapılmalıdır. Etkinlikler sırasında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir.

Yapılan çalışmalarda her bir öğrencinin ihtiyaç duyacağı yeterli fiziksel alan sağlanmalıdır.

Bekleme pozisyonunda öğrencinin yerini bulması için gerekirse uyarlanmış minder vb. malzemelerden yararlanılır. Savunma pozisyonunda öğrencinin yüzünün zarar görmemesi için, top iki kolun arasından geçmeyecek şekilde uzatılmalı ve kafasını geriye doğru götürmesi gerektiği hatırlatılmalıdır. Şut tekniklerine öncelikle topsuz çalışmalarda başlanmalı, atış teknikleri üzerinde durulmalı, hatalar düzeltilmelidir. Paslaşma çalışmalarında pas öncesi öğrenciler sesli iletişim kurarak (eliyle yere vurarak, ses vererek vb.) yerlerini bildirmelidir.

Müsabakalar esnasında öğrencilerin çarpışma ve sakatlanma risklerine karşı, kenarlarda (sağ-sol) oynayan oyuncuların ortada oynayan oyuncunun 1,5 metre gerisindeki büyük T diye tabir edilen yönelim / oryantasyon çizgisinin üzerinde savunma yapmalarına dikkat edilmelidir.

Hareketlerin anlaşılabilmesi için dokunsal stratejiler (dokunsal model olma "öğretmenin / arkadaşının hareketini incelemesi", fiziksel yardım) kullanılabilir.

<p>A.10. Futsal ile ilgili hareket becerileri sergiler.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Futsal ile ilgili bilgi edinir. <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Futsal B1/ B2-B3 kurallarını söyler. 1.2. Futsal alanını tanır. 1.3. Futsal ekipmanlarını uygun kullanır. 1.4. Hakem komutlarına uyar. 2. Futsal ile ilgili teknikleri uygular. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Topa vuruş çalışmaları yapar. <ol style="list-style-type: none"> 2.1.1. Ayak içi ile topa vurur. 2.1.2. Ayak üstü ile topa vurur. 2.1.3. Ayak ucu ile topa vurur. 2.1.4. Ayak dışı ile topa vurur. 2.2. Top kontrol çalışmaları yapar. <ol style="list-style-type: none"> 2.2.1. Ayak içi ile topu kontrol eder. 2.2.2. Ayak tabanı ile topu kontrol eder. 2.2.3. Ayak dışı ile topu kontrol eder. 2.2.4. Diz üstü ile topu kontrol eder. 2.2.5. Göğsü ile topu kontrol eder. 2.2.6. Ayaklar "V" pozisyonunda iken topu kontrol eder. 2.3. Top sürme çalışmaları yapar. <ol style="list-style-type: none"> 2.3.1. Ayak içi top sürer. 2.3.2. Ayak üstü top sürer. 2.3.3. Ayak dışı ile top sürer. 2.3.4. İki ayak arasındaki topu sürer. 2.4. Pas çalışmaları yapar. <ol style="list-style-type: none"> 2.4.1. Ayak içi ile pas verir. 2.4.2. Ayak dışı ile pas verir. 2.4.3. Ayak üstü ile pas verir. 2.4.4. Kafa vuruşu ile pas verir. 3. Savunma ve hücumaya yönelik çalışmalar yapar. 4. Öğretmen kontrolünde futsal müsabakası yapar. 	<p>Sakatlanma riskini azaltmak için öncelikle çalışmalarda güvenlik önlemlerine çok dikkat edilmelidir.</p> <p>Antrenman ve müsabakalarda süngerden yapılmış koruyucu başlıklar kullanılmalıdır.</p> <p>B-1 futbolunda "top kontrol" çalışmalarında iki ayak "V" ve ayak arasından top geçmeyecek şekilde açılmalıdır.</p> <p>B-1 futbolunda "top sürme" çalışmalarında, top iki ayak arasında gidip gelecek şekilde ileriye doğru sürülmelidir.</p> <p>Öğrencinin top sürerken kafasının yukarıda, vücudunun topun sürme yönüne dönük olmasına dikkat edilmelidir.</p> <p>Top kazanımlarını artırmak için çalışma öncesinde işitme eğitimi çalışmalarına yer verilmelidir. Bu çalışmalar aynı zamanda öğrencinin çevre içindeki sesleri kullanarak yönelimini sağlaması açısından da son derece önemlidir.</p> <p>B-1 futbolunda savunma yapan öğrenci "VOY" sesini arkadaşın duyacağı şekilde söyleyerek topa yönelmelidir. Etkinlikler sırasında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir. Futsal çalışmalarında olası kazaların önlenmesi için yeterli fiziksel alan planlaması yapılmalıdır.</p> <p>Öğretmen tüm futsal çalışmalarında alanı ve öğrencilerin tamamını görebileceği bir konum ve açıda bulunmaya dikkat etmelidir.</p> <p>Hareketlerin anlaşılabilmesi için dokunsal stratejiler (dokunsal model olma "öğretmenin / arkadaşının hareketini incelemesi", fiziksel yardım) kullanılabilir.</p>
---	--	--

A.11. Atletizm ile ilgili hareket becerileri sergiler.

1. Koşular ile ilgili bilgi edinir.
  - 1.1. Koşuların yarışma dallarını söyler.
  - 1.2. Çıkış kurallarını söyler.
2. Koşular ile ilgili teknikleri uygular.
  - 2.1. Serbest şekilde koşar.
  - 2.2. Tempoya uygun koşar.
  - 2.3. Hedefe doğru koşar.
  - 2.4. Parmak ucunda koşar.
  - 2.5. Dizlerini karnına çekerek koşar.
  - 2.6. Topuklarını kalçaya vurarak koşar.
  - 2.7. Uyarlanmış çizgi üzerinde koşar.
  - 2.8. Yan yan koşar.
  - 2.9. Geri geri koşar.
  - 2.10. Uyarlanmış engellerin arasından koşar.
  - 2.11. Elindeki nesne ile koşar.
  - 2.12. Belirlenen (uyarlanmış) kulvarda koşar.
  - 2.13. Koşu bandında belirlenen süre kadar koşar.
  - 2.14. Kısa süreli koşular yapar.
  - 2.15. Uzun süreli koşular yapar.
3. Atlamalar ile ilgili bilgi edinir.
  - 3.1. Atlamaların yarışma dallarını söyler.
  - 3.2. Atlamaların yarışma kurallarını söyler.
4. Atlamalar ile ilgili teknikleri uygular.
  - 4.1. Yumuşak zemine koşarak atlar.
  - 4.2. Üstüne çıktığı, belli yükseklikteki araçtan atlar.
  - 4.3. Artan bir hızla koşar ve uyarlanmış işaretli alana basarak uzun atlama yapar.
  - 4.4. Durarak çift ayak uzun atlama yapar.
  - 4.5. Durarak yüksek atlama yapar.
  - 4.6. Belli yüksekliklerden konma çalışmaları yapar.
5. Atmalar
  - 5.1. Atmalar ile ilgili bilgi edinir.
    - 5.1.1. Atmaların yarışma dallarını söyler.
    - 5.1.2. Atmaların yarışma kurallarını söyler.
6. Atmalar ile ilgili teknikleri uygular.
  - 6.1. Atma araçlarını veya benzerlerini tutarak taşır.
  - 6.2. Atışlarla ilgili temel duruş yapar.
  - 6.3. Durarak atış yapar.
  - 6.4. Adım alarak atış yapar
  - 6.5. Dönerek atış yapar.

Çalışmalar mümkün olduğu kadar geniş ve öğrencinin sakatlanma riskini ortadan kaldıracak şekilde, zemini düzgün alanlarda yapılmalıdır. Bu alan içerisinde çarpma sonucu sakatlanma riski oluşturabilecek unsurların olmamasına dikkat edilmelidir.

Çalışmalar öğretmenin verdiği alkış sesine doğru öğrencinin 50 metre koşması, az gören öğrencilerle görmeyen öğrencilerin rehber-atlet biçiminde eşleştirilmesi ya da görme engelli öğrenciler için uyarlanmış daire şeklindeki ipin tutulması ile yapılabilir. Az gören öğrencinin, görmeyen öğrencinin bir adım önünde koşması için gerekli uyarılar ve yönlendirmeler yapılmalıdır.

Başlangıç etkinlikleri basit ve kolay uygulanabilen etkinlikler olmalı, öğrencilerin gelişimi ve beceri seviyesine göre çalışmalar çeşitlendirilmeli ve zorluk derecesi artırılmalıdır.

Etkinlikler sırasında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir. Topları uzağa atma çalışmasında çeşitli ağırlıkta ve büyüklükte toplar kullanılmalıdır.

Çeşitli nesnelere uzağa atma çalışmalarında öğrencilerin kendilerine ve arkadaşlarına zarar vermeyecek farklı ebatlardaki köpük roketler kullanılabilir.

Atma ile ilgili çalışmalarda, mutlaka güvenli alan oluşturulmalıdır.

<p>A.12. Judo ile ilgili hareket becerileri sergiler.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Judo ile ilgili bilgi edinir. <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Judo kurallarını söyler. 1.2. Judo kuşaklarını ve özelliklerini tanıtır. 1.3. Judo ekipmanlarını uygun kullanır. 1.4. Hakem komutlarına uyar. 2. Judo sporuna ilişkin düşme tekniklerini uygular. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Geriye düşmeyi yapar. 2.2. Oturarak geriye düşer. 2.3. Ayaktan geriye düşer. 2.4. Yana düşme yapar. 2.5. Sağ yanına düşer. 2.6. Sol yanına düşer. 2.7. Öne yuvarlanarak düşme yapar. 2.8. Öne sağ omuz üzerinden düşer. 2.9. Öne sol omuz üzerinden düşer. 3. Judo sporuna ilişkin tutuş tekniklerini uygular. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Sağ elle karşısındakinin sol yakasından tutuş yapar. 3.2. Sol elle karşısındakinin sağ yakasından tutuş yapar. 4. Judo sporuna ilişkin denge bozma tekniklerini uygular. <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Temel itme ve çekme çalışmaları yapar. 4.2. Dört yöne temel itme ve çekme çalışmaları yapar. 5. Vücut döndürme ve pozisyon değiştirme yapar. <ol style="list-style-type: none"> 5.1. Ayak çalışmalarını yapar. 5.2. Çökerek vücut döndürme hareketini yapar. 6. Karşısındakini düşürme tekniklerini uygular. <ol style="list-style-type: none"> 6.1. Karşısındakini ayak tekniği ile düşürür. 6.2. Karşısındakini el tekniği ile düşürür. 6.3. Karşısındakini kalça tekniği ile düşürür. 6.4. Karşısındakini yere yatarak düşürür. 7. Yer tekniklerini uygular. <ol style="list-style-type: none"> 7.1. Yerde tutuş tekniklerini yapar. 7.2. Yerde boşluk tekniklerini yapar. 7.3. Yerde kol kilitleme-germe tekniklerini yapar. 8. Öğretmen kontrolünde arkadaşlarıyla judo yapar. 	<p>Öğrenciler ile ilgili yapılacak çalışmalarda güvenlik önlemlerine önem verilmelidir. Çalışma yapılacak alanın zemin ve duvarlarının risk oluşturmayacak şekilde yumuşak bir malzeme ile kaplanmış olmasına dikkat edilmelidir.</p> <p>Görme yetersizliği olan öğrencilerin gören akranlarına göre sakatlanma riski daha yüksek olduğu için, öncelikle düşme teknikleri öğrencilere çok iyi öğretilmelidir. Ayrıca düşme teknikleri, kaygan ve ıslak zemin / buzlu yollarda vücudunun zarar görmemesi için son derece önemlidir.</p> <p>Eşli judo çalışmalarında başlangıç pozisyonunda öğrencinin sağ eli, arkadaşının judo kıyafetinin sol yakasını; sol eli, arkadaşının sağ dirsek altı kısmında judo kıyafetini tutarak başlamasına dikkat edilmelidir.</p> <p>Etkinlikler sırasında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir.</p>
---	--	---

<p>A.13. Halter ile ilgili hareket becerileri sergiler.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Halter ile ilgili bilgi edinir. <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Halter sporunu ve yatarak halteri tanır. 1.2. Halter sporu altında yer alan yatarak halter kurallarını söyler. 1.3. Yatarak halter ekipmanlarını uygun kullanır. 1.4. Hakem komutlarına uyar. 2. Yatarak halter (bench press) ile ilgili teknikleri uygular. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Yatarak haltere başlamadan önce gerekli ısınma çalışma yapar. 2.2. Bar çalışmaları yapar. 2.3. Farklı ağırlıklarla çalışmalar yapar. 2.4. Kondisyona yönelik çalışmalar yapar. 2.5. Ders dışı zamanlarda yatarak haltere yönelik antrenmanları yapar. 2.6. Yatarak halter çalışmalarında rehber desteği ve güvenlik tedbirlerini alır. 3. Öğretmen kontrolünde yatarak halter çalışmaları yapar. 	<p>Sakatlanma riskini en aza indirmek için güvenlik önlemlerine (saha içerisinde çarpabileceği ağırlık malzemelerinin olmaması, kullanılan malzemenin tekrar yerine konması vb.) dikkat edilmelidir.</p> <p>Halteri kaldıramama ve halterin altında kalma riskine karşı, öğretmenin öğrenciye yakın pozisyonda olmasına dikkat edilmelidir. Ağırlık artırımlarında aceleci davranılmamalı, ağırlık artırımları öğrenci gelişimine uygun yapılmalıdır.</p> <p>Set çalışmalarında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir.</p>
<p>A.14. Satranç ile ilgili hareket becerileri sergiler.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Satranç ile ilgili bilgi edinir. <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Satranç oyununun tarihini söyler. 1.2. Görme engelliler satranç tahtasını tanır. 1.3. Satranç taşlarını, dizilişlerini ve hareketlerini söyler. 1.4. Görme engelliler satranç taşlarını kendisi ve arkadaşları için riks oluşturmayacak davranışlar ile kullanır. 1.5. Görme engelliler satranç kurallarını söyler. 2. Arkadaşları ile satranç oynar. 	<p>Satranç tahtasının zeminindeki yükseklik farklılıkları öğrencilere incelenmelidir.</p> <p>Satranç taşlarını ayırt etmede siyah taşlar üzerinde metal çivi benzeri çıkıntılar olduğu öğrencilere açıklanmalıdır.</p> <p>Zeminde yüksek karelerin koyu (siyah), alçak karelerin açık (beyaz) renkte olduğu belirtilmelidir.</p>

<p>A.15. Yüzme ile ilgili hareket becerileri sergiler</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yüzme ile ilgili bilgi edinir. <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Yüzme dallarını söyler. 1.2. Havuzda uyulması gereken kuralları söyler. 2. Yüzme ile ilgili teknikleri uygular. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Su içi etkinliklere uygun (mayo, terlik, bone vb.) giyinir. 2.2. Havuza girmeden önce duş alır. 2.3. Suya alışma çalışmaları yapar. <ol style="list-style-type: none"> 2.3.1. Suya girme çalışmaları yapar. 2.3.2. Suyu üfler. 3. Su dışında nefes çalışması yapar. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Ağızdan nefes alıp ağzı kapalı, avuç içine burundan nefes verir. 3.2. Ağızdan nefes alıp ağzı kapalı, burundan nefes verir. 4. Su içinde nefes verme çalışmaları yapar. <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Su yüzeyine üfleme çalışmaları yapar. 4.2. Ağız, burun, kafasını suya sokarak üfleme çalışması yapar. 5. Görme engeline göre ekipmanlar kullanarak göz açma çalışmaları yapar. 6. Suda ilerlemek için köpük / yüzme tahtası v.b. kullanır. 7. Ayak vuruş çalışmaları yapar. <ol style="list-style-type: none"> 7.1. Köpük / yüzme tahtasını iki eliyle tutarak ayak vuruşu ile ilerler. 7.2. Suda köpük / yüzme tahtasını tutarak ayak vuruşu ve tek kol ile ilerler. 7.3. Altı ayak vuruşu sağ kol, altı ayak vuruşu sol kol çekerek ilerler. 7.4. Üç kol çekip bir nefes alır. 8. Su üzerinde değişik pozisyonlarda durabilme (denge) çalışmaları yapar. <ol style="list-style-type: none"> 8.1. Yüzüstü durur. 8.2. Sırtüstü durur. 9. Suda kayma çalışmaları yapar. 10. Suda desteksiz ilerler. 11. Öğretmen kontrolünde yüzer. 	<p>Su içi etkinliklere tuvalet tutabilme becerisine / idrar kontrolüne sahip olan öğrenciler katılmalıdır.</p> <p>Ders başlamadan önce öğrencilerin tuvalet ihtiyacını gidermiş olmaları sağlanmalıdır.</p> <p>Öğrenci bağımsız yüzme becerisine sahip olunca ya kadar "çocuk havuzunda" ve bire bir çalışmalar tercih edilmelidir.</p> <p>Su ile ilgili yapılan çalışmalarda öğretmen gözetiminde başlama ve bitiş sağlanmalıdır.</p> <p>Öğrencinin görme yetersizliği nedeniyle derinlik algısı etkilenmiş olacağından havuza giriş ve çıkışında yakın mesafeden kontrolü sağlanmalıdır.</p> <p>Öğrencinin havuz kenarında koşmasına izin verilmemeli, havuza giriş ve çıkışlarda eşlik edilmelidir. Ayrıca düşmeyi önlemek için havuz çevresine kaymayan malzemeler yerleştirilmelidir.</p> <p>Başlangıçta kullanılan yüzmeye yardımcı araç gereçler (simit, kolluk vb.) öğrencinin performansına göre aşamalı olarak geri çekilmelidir.</p> <p>Çalışmalar havuz içerisinde yakın mesafeden kontrol edilmelidir.</p> <p>Otizm gibi duyu bütünleme problemi olan çocuklar, bazı duylardan kaçınma reaksiyonu gösterebilir. Örneğin yüzüne ve gözüne su sıçradığı için aşırı hassasiyet gösteren çocuklarda gözlük kullanımı tercih edilmelidir. Benzer şekilde Serebral Palsili çocuklarda da suya giriş esnasında istemsiz kasılmalar görülebilir. Çocuğa havuz kenarında suya alıştırma çalışmaları öncelikli olarak yapıldıktan sonra havuza alınması bu sorunu giderebilir.</p>
---	---	---

<p>A.16. Showdown ile ilgili hareket becerileri sergiler.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Showdown araç gereçlerini ve masasını tanır. 2. Showdown oyun kurallarını söyler. 3. Showdown araç gereçlerini uygun kullanır. 4. Forehand vuruş yapar. 5. Backhand vuruş yapar. 6. Karşısındakinden gelen topu karşılayarak 2 saniye içerisinde atar. 7. Servis atışı yapar. 8. Arkadaşları ile showdown oyunu oynar. 	<p>Öğrenciye raketi doğru tutuş alışkanlığı kazandırma kadar tutuş çalışmaları yaptırılmalıdır.</p> <p>Hazırlayıcı çalışmalarda öğrencilerin hazır bulunuşluk durumlarına göre gerekli uyarlamalar (raketin türü ve büyüklüğü, masanın yüksekliği, topun büyüklüğü vb.) yapılmalıdır.</p> <p>Vuruş ile ilgili başlangıç çalışmalarında raketle topa vurma becerisinin kazandırılmasında sabit topa vurma (ipe bağlanmış top) çalışmaları yapılmalıdır.</p>
<p>A.17. Bisiklet ile ilgili hareket becerileri sergiler.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bisiklet sürme ile ilgili hareket becerileri sergiler. 2. Bisiklet kaskı, eldiven, dirsek ve diz koruması takar. 3. Sabit (ergonomik) bisikleti dokunarak tanır. 4. İkili (tandem) bisikleti dokunarak tanır. 5. Sabit (ergonomik) bisiklette pedal çevirme hareketi yapar. 6. Sabit (ergonomik) bisiklette pedal çevirirken dengesini korur. 7. İkili (tandem) bisikleti rehber eşliğinde sürer. 	<p>Pedal çevirme çalışmaları başlangıçta sabit bisiklet ile yaptırılabilir.</p> <p>Sabit (ergonomik) bisiklete binme çalışmalarında, öğrencinin dengesini kaybedip düşme ihtimalini göz önünde bulundurarak öğretmen, öğrenciye müdahale edebilecek mesafede olmalıdır.</p> <p>Konforlu ve dengeli sürüş için bireysel ayarlamalar yapılmalıdır.</p> <p>Bisiklet sürme çalışmalarının başında, dengeyi sağlamak ve korumak açısından doğru oturuş ve duruş çalışması yapılmalıdır.</p>
<p>A.18. Bowling ile ilgili hareket becerileri sergiler</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bowling ile ilgili teknikleri uygular. <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Olduğu yerde çeşitli topları çift elle hedefe yuvarlar. 1.2. Olduğu yerde çeşitli topları tek elle hedefe yuvarlar. 1.3. Uyarlanmış çizginin gerisinden çeşitli topları adım alarak hedefe yuvarlar. 	<p>Hazırlayıcı çalışmalarda öğrencilerin performans düzeyi / hazır bulunuşluk durumlarına göre gerekli uyarlamalar (mesafe, labut sayısı ve büyüklüğü, topun büyüklüğü ve ağırlığı vb.) yapılmalıdır.</p> <p>Görmeyen öğrencilere atış sırasında labutların yerini bildirmek açısından, dizilmiş olan labutların yönünü belirten yere (altta ip, üste bant yapılandırılmış) yönelim / oryantasyon çizgileri çizilmelidir.</p> <p>Görmeyen öğrencilerin atışlar sırasında labutların yönünü anlamalarını sağlamak amacıyla, öğretmen labutların arkasından ses vererek yönlendirme yapılmalıdır.</p> <p>Yapılan çalışmalarda sakatlanma riskini azaltmak amacıyla yeterli fiziksel alan verilmelidir.</p>

<p>A.19. Halk oyunları ile ilgili hareket becerileri sergiler.</p>	<p>1. Halk oyunları oynama becerisi geliştirir.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Oyuna uygun giyinir. 1.2. Oyuna uygun oyun düzeni alır. 1.3. Oyunun ezgisine / sözlerine uygun figürleri yapar.	<p>Başlangıç çalışmalarında 1-2 figür içeren halk dansları tercih edilmeli ve öğrencilere figürler fiziksel yardımla (öğretilecek harekete göre ayağını ya da kolunu tutarak) öğretilmelidir.</p> <p>Öğrenciler öne ve geriye giderken, alanı sınırlayıcı kabartmalı çizgiler, sünger vb. malzemeler konularak oyun alanı belirlenmelidir. Öğrenciler böylelikle oyun sırasında nereye kadar gideceklerini ve nerede durmaları gerektiğini belirleyebilecektir.</p> <p>Öğrencilerin çalışma ve gösteri sırasında, mümkünse bir görmeyen öğrencinin yanına bir az gören öğrenci yerleştirilerek çalışmalar yapılmalıdır. Böylece az gören öğrencinin rehberlik etmesi ile akran desteği sağlanmış olur.</p> <p>Ayrıca, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine göre çeşitli malzemeler (mendil, pille çalışan mum, kaşık vb.) kullanılabilir.</p> <p>Etkinlikler sırasında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir.</p>
--	--	--

B. HAREKET KAVRAMLARI VE YAŞAM BECERİLERİ ALT ÖĞRENME ALANI

Hedef	Hedef Davranışlar	Açıklama
B.1. Spor etkinliklerinde sağlığını korumaya özen gösterir.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fiziksel ve sportif etkinliklerde hava şartlarına uygun giyinir. 2. Spora başlamadan önce esnekliğini artırıcı hareketleri yapar. 3. Fiziksel ve sportif etkinlikler öncesi, sırası ve sonrasında yeterli su tüketimine özen gösterir. 4. Spordan sonra düşük tempolu koşar.	<p>Hava şartlarına ve spor dalına uygun olmayan kıyafet seçiminin, sağlıkla ilgili problemlerin ortaya çıkmasına neden olabileceği dikkate alınmalıdır.</p> <p>Uyarılar ile ısınmanın belli bir sıra takip etmesi, kolaydan zora doğru olması ve yapılan etkinlikler sonrası aktif soğuma egzersizlerinin yapılması sağlanmalıdır.</p>
B.2. Seçili spor dalına özgü kuralları uygular.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kendisine açıklanan spor dalına özgü kuralları anlatır. 2. Spor dalına özgü yazılı, görsel, işitsel araçlardan edindiği bilgileri söyler. 3. Ders içi veya ders dışında spor dalını yaparken hakem kurallarına uyar.	
B.3. Seçili spor dalına özgü hareket serilerini ritim / müzik eşliğinde uygular.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hareket kalıplarını belirler. 2. Hareket kalıpları ile kullanacağı ritim ve müzikleri seçer. 3. Farklı ritimler ve müzikler ile bireysel, eşli veya grupla hareket eder.	
B.4. Seçili spor etkinliklerinde kontrollü davranışlar sergiler.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fiziksel ve sportif etkinlik ortamlarını izin alarak terk eder. 2. Spor etkinliği yaparken kendisine zarar verecek hareketlerden kaçınır. 3. Spor etkinliği yaparken başkalarına zarar verecek hareketlerden kaçınır. 4. Spor etkinliği yaparken duygularını kontrol eder. 5. Spor etkinliği yaparken duygularını uygun davranışlar ile ifade eder.	
B.5. Seçili spor etkinliklerinde araçları amacına uygun ve doğru kullanır.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Spor kıyafetini, uygun çanta içinde taşır. 2. Ders bitiminde kıyafetini katlayarak çantasının içine koyar. 3. Spor malzemelerini dikkatli ve düzenli biçimde kullanır. 4. Spor malzemelerini kullandıktan sonra yerine koyar.	
B.6. Spor etkinliklerinde iş birliği içerisinde hareket eder.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Herhangi bir arkadaşını ayırt etmeksizin tüm arkadaşlarıyla iş birliği yapar. 2. Belirlenmiş sportif bir amaç için arkadaşları ile birlikte çaba sarf eder. 3. Spor etkinliklerinde arkadaşları ile yardımlaşır.	<p>İş birlikli öğrenme, öğrencilerin genellikle 4-6 kişilik küçük gruplarla çalıştıkları, öğrencilerin ve grup yeterliğinin değişik biçimlerde ödüllendirildiği öğretim yöntemlerini içerir. İş birliğinde öğrenci-öğrenci etkileşimi, yani akran etkileşimi sağladığından daha fazla öğrenme gerçekleşmesi beklenir. Böylelikle öğrencilerin sosyal gelişimleri desteklenir. Öğretmenler, öğrencileri ortak ve paylaşılan bir hedefe ulaşmak için birlikte çalışmaya teşvik eden bir ortam oluşturmaktadır.</p>

C. AKTİF VE SAĞLIKLI YAŞAM ALT ÖĞRENME ALANI

Hedef	Hedef Davranışlar	Açıklama
C.1. Fiziksel uygunluğu geliştirmek için yönlendirildiği fiziksel etkinlikleri uygular.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kalp ve dolaşım sistemi dayanıklılığını geliştirici etkinlikler yapar. 2. Vücut kompozisyonunu düzenlemeye yönelik etkinlikler yapar. 3. Kas kuvveti ve dayanıklılığına yönelik etkinlikler yapar. 4. Esnekliği artırıcı etkinlikler yapar.	<p>Öğrencilere her gün 30 dakikası orta şiddette olacak şekilde, en az 60 dakika düzenli olarak fiziksel aktivite yapabileceği ortamlar sağlanmalıdır.</p> <p>Öğrencilerin fiziksel uygunlukları takip edilmeli ve kayıt altına alınmalıdır. İhtiyaç varsa gerekli bilgiler paydaşlarla paylaşılmalıdır.</p>
C.2. Serbest zamanlarında okul içi ve okul dışı fiziksel ve sportif etkinliklere katılır.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tercih ettiği fiziksel ve sportif etkinliklere düzenli olarak katılır. 2. Kendisine sunulan fiziksel ve sportif etkinliklere düzenli olarak katılır.	<p>Serbest zaman planlanmasında, spor faaliyetlerine yer verilmesi konusunda rehberlik yapılmalı, sporun sağlığa ve yaşam kalitesine katkıları açıklanmalıdır.</p> <p>Öğrencilerin spor alanları ile doğal ortamlardan yararlanabilmeleri için aileler ile iş birliği yapılmalıdır. Okul takımları ile ilgili bilgilendirmeler öğrencilere ve ailelere yapılmalıdır.</p>
C.3. Kişisel bakım ve temizliğini yapar.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kişisel bakımı için çantasında bulundurduğu malzemeleri (sabun, havlu, tarak vb.) ihtiyaçlarına göre kullanır. 2. Spor etkinliklerine temiz kıyafet ile katılır. 3. Spor etkinliklerinden sonra elini yüzünü yıkar. 4. Spor etkinliklerinden sonra kıyafetlerini değiştirir.	
C.4. Spor etkinliklerine uygun kıyafet ile katılır.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Spor kıyafetini belirlenen yerde ve zamanında giyer. 2. Hava şartlarına ve spor dalına uygun kıyafet giyer. 3. Spor dalına uygun spor ayakkabısı giyer. 4. Spor kıyafetlerine zarar vermekten kaçınır.	<p>Seçili spor dalına uygun spor kıyafetlerinin kullanımı ve bunun sağlığın korunmasına olan katkılarına ilişkin açıklamalar yapılmalıdır.</p>
C.5. Sağlıklı ve düzenli beslenme ile spor arasındaki ilişkiyi söyler.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Düzenli ve sağlıklı beslenmenin önemini tanır. 2. Spor etkinliklerinde hangi besinleri ne zaman ve ne kadar tüketmesi gerektiğini söyler. 3. Besin gruplarını ve bunların spor dalları ile olan ilişkisini söyler.	<p>Çoklu yetersizliği olan veya görmeyen öğrencilerde kilo problemleri yaşanmaması için düzenli ve sağlıklı beslenme ile ilgili öğrenci ve ailelere yönelik bilgilendirici çalışmalar yapılabilir.</p>

D. KÜLTÜREL BİRİKİMLERİMİZ VE DEĞERLERİMİZ ALT ÖĞRENME ALANI

Hedef	Hedef Davranışlar	Açıklama
D.1. Anma, bayram ve törenlere uygun davranışlarla katılım gösterir.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Saygı duruşu ve İstiklal Marşı'nda uygun davranışlar sergiler. 2. Anma, bayram ve törenlerde verilen komutları uygular. 3. Anma, bayram ve törenler süresince yapılan etkinlikleri takip eder. 4. Anma, bayram ve törenlerde kendine verilen görevleri yerine getirir. 5. Anma, bayram ve törenlere temiz ve düzenli bir kıyafet ile katılır. 6. Anma, bayram ve törenlerinin önemini söyler. 7. Anma, bayram ve törenlere ront, halk oyunları, sportif etkinlikler yoluyla katılır.	
D.2. Yurt içinde ve yurt dışında düzenlenen sportif organizasyonları tanır.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sportif organizasyonların önemini bilir. 2. Sportif organizasyonları iletişim araçlarından takip eder. 3. Sportif organizasyonlarla ilgili basit hikayeler yazar.	Öğrencilere çalışmalar sırasında rehberlik edilmeli, ihtiyaç varsa kaynaklar konusunda yardımcı olmalıdır.
D.3. Engelli sporları ile ilgili ulusal ve uluslararası kuruluş ve organizasyonları tanır.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Engelliler ile ilgili Türkiye ve uluslararası spor federasyonlarını tanır. 2. Ülkemizde ve dünyada engellilerce gerçekleştirilmekte olan spor organizasyonlarını tanır. 3. Ülkemiz Engelli Spor Federasyonları ile Türkiye Millî Paralimpik Komitesinin faaliyetlerini söyler.	Benzer organizasyonların okulda düzenlenebilmesi için rehberlik yapılmalıdır.
D.4. Engelli sporlarını ve tarihini tanır.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Engelli spor dallarını söyler. 2. Engelli spor dallarının tarihi gelişimlerini söyler.	

2. Bağımsız Hareket Öğrenme Alanı Hedef ve Açıklamaları

A. Duyusal Ayırt Etme Alt Öğrenme Alanı		
Hedef	Hedef Davranışlar	Açıklama
A1. İşitme becerilerini kullanır.	1. Bir ses kaynağından doğrudan dinleyiciye ulaşan sesi kullanır.	
	1.1. Sesin yerini belirler.	Spor salonunda, el çırparak zilli toparla ve masa tenisi topuyla farklı yönlerden sesler çıkarılır ve öğrencinin sesin geldiği yönü işaret etmesi istenmemelidir.
	1.2. Sesin niteliğini belirler.	Öğrencinin okul içi / okul dışı (sakin olan ve seslerin yoğun olduğu) alanlarda seslerin yerini belirlemesi ve ne sesi olduğunu söylemesi, ses manevralarına yönelik, bastonla ses ayırt etme çalışmaları yapılmalıdır.
	1.3. Farklı sesleri ayırt eder.	Çan / çingirak / masa tenisi topu vb. sesleri ayırt etmesine ve sesleri dinleyerek koridora nasıl ilerlemesi, trafik seslerini dinleyerek caddeden ne zaman karşıya geçmesi gerektiğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
	1.4. Ses gölgelerini belirler.	Çevrede ses gölgesi / maskeleye oluştuğunda (öğrenci ile ses kaynağı arasında herhangi bir nesne olduğunda), sesin öğrenciye ulaşmasını engelleyen bir nesne olduğunun farkına varıncaya kadar çalışmalara devam edilmelidir.
	1.5. Sesi takip ederek yol bulur.	Araçların geçerken yönünü ve izlediği yolu belirleyebilmesi için, önce yapılandırılmış bir ortamda (ör. öğretmen ellerini çırparak, öğrencinin etrafındaki farklı rotalarda yürür), daha sonra gerçek bir ortamda sesin izlediği yolu işaret etmesi istenmemelidir.
	2. Başka bir nesneye çarpıp dinleyiciye geri gelen yansıma seslerini kullanır.	
	2.1. Nesne algısını kullanır.	Başlangıçta sabit (öğrenci oturur ve tahta ona doğru hareket ettirilir, tahtayı ne zaman fark ettiği belirlenir), sonra hareket hâlindeyken nesnelere belirlemesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar mutlaka öğretmen kontrolünde olmalıdır.
	2.2. Yankı algısını kullanır.	İç mekanda yankıyı fark etmesi sağlandıktan sonra dış mekanda yankı çalışmaları yapılmalıdır.
A.2. Dokunsal uyarımları ayırt eder.	1. Dokunduğu nesnelere farklı olanları gösterir.	Öğrencinin önüne konulan iki ya da üçü aynı, biri farklı olan nesneden farklı olanı belirlemesi sağlanmalıdır.
	2. Dokunduğu nesnelere benzer olanları gösterir.	Öğrencinin önüne konulan iki benzer, biri farklı olan nesneden benzer olanları belirlemesi sağlanmalıdır.
	3. Dokunduğu nesnelere ne olduğunu söyler.	Öğrencinin karşılaştığı nesnelere isimlerini söylemesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
	4. Eşyaların malzemesinin ne olduğunu söyler.	Metal / tahta vb. eşyaların malzemelerini söylemesine yönelik çalışmalara yer verilmelidir.
	5. Çevresindeki eşyaların geometrik şekillerini söyler.	Öğrenciden eşyalara dokunarak eşyaların şekillerini belirlemesi istenmemelidir.

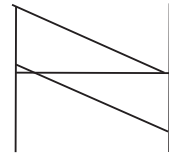
A.3. Görsel uyarınları ayırt eder.*	1. Bina içi ortamlarda görsel uyarınları ayırt eder.	<p>* Bu hedef ve hedef davranışlar sadece az gören öğrenciler için kullanılacaktır.</p> <p>Öğrencinin bina içi / dışı farklı ortamlarda, farklı ışık durumlarında dolaşması sağlanmalı ve hedef davranışlarla görsel algısının gelişmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.</p>
	1.1. Hareketleri taklit eder.	
	1.2. Hedeflerin yerini belirler.	
	1.3. Kapıların yerini, köşelerin yerini, pencerelerin pozisyonunu belirler.	
	1.4. Koridorun genişliğini belirler.	
	1.5. Koridorda asansörlerin, açılmış kapıların yerlerini belirler.	
	1.6. Tavan yüksekliğini tahmin eder.	
	1.7. Baş hizasındaki engelleri görür.	
	1.8. Işık kaynaklarını tespit eder.	
	1.9. Bir odadaki lamba sayısını belirler.	
	1.10. Parlak ışıkla-parlak olmayan ışığı belirler.	
	1.11. Pencerelerin açık / kapalı olduğunu belirler.	
	1.12. Eşyaların renklerini belirler.	
	1.13. Eşyaların (sıra, tahta vb.) yerlerini belirler.	
	1.14. Alçakta bulunan eşyaların yerini belirler (ör. çöp kovası vb.).	
	1.15. Merdivenlerin yerini belirler.	
	1.16. Merdivenlerden inen ve çıkan insanları belirler.	
	1.17. Merdivenlerin derinliğini doğru belirler.	
	1.18. Merdivenlerin başlangıç ve bitişini belirler.	
	1.19. Merdivenleri yönü ileriye gösterecek biçimde çıkar.	
	1.20. Öğrenci kapılara gelince kapıların bir odaya girmeye mi yaradığını, yoksa dışarıya çıkmaya mı yaradığını belirler.	
	1.21. Kapı genişliğini doğru tahmin eder.	
	1.22. Dolap kapağını diğer kapaklardan ayırır.	
	1.23. Otomatik döner kapılardan girer / çıkar.	
	2. Bina dışı ortamlarda görsel uyarınları ayırt eder.	
	2.1. Öndeki / arkadaki nesneyi belirler.	
	2.2. Çimenler, bina çizgileri, yönelme çizgisini takip eder.	
	2.3. Kaldırım ve caddeyi belirleyip ikisini birbirinden ayırt eder.	
	2.4. Kaldırımda engelleri güvenli şekilde geçer.	
	2.5. Kaldırımın genişliğini / derinliğini doğru tahmin eder.	
2.6. Kaldırımdaki kesişme noktalarını belirler.		
2.7. Caddenin başladığı yeri belirler.		
2.8. Metroda ipuçlarını kullanarak vagonlara ulaşır.		
2.9. Otobüs durağının yerini belirler.		
2.10. Otobüsün numarasını belirler.		

A.4. Koklamaya dayalı uyarınları ayırt eder.	1. Aynı olan kokuları söyler.	Öğrenciye ikisi-üçü aynı, birisi farklı olarak verilen kokuları (ör. baharat-kolonya) ayırt etmesi istenmelidir.
	2. Farklı olan kokuları söyler.	Öğrencinin farklı ve aynı olan kokulardan farklı olanı ayırt etmesi istenmelidir.
	3. Kokuların neye ait olduğunu söyler.	Öğrencinin çevresindeki kokuların neye ait olduğunu söylemesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
A.5. Kinestetik uyarınları ayırt eder.	1. Aynı olan zeminleri gösterir.	Öğrencinin ayağıyla birbirine benzer olan zeminleri (3 mermer-1 parke vb.) belirlemesine yönelik çalışma yapılmalıdır.
	2. Farklı olan zeminleri gösterir.	Öğrencinin ayağıyla farklı olan zemini (halı-parke vb.) belirlemesine yönelik çalışma yapılmalıdır.
	3. Farklılaşan zemin yüzeylerini söyler.	Parke, mermer, halı vb. çevresinde karşılaşılabileceği zemin yüzeylerinin ne olduğunu söylemesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.
B. Kavramlar Alt Öğrenme Alanı		
Hedef	Hedef Davranışlar	Açıklama
B.1. Beden yüzeylerini gösterir.	1. Sağ yanını gösterir.	Öğrenciye öğretim yaparken etkili öğretim yöntemlerinden yararlanılmalıdır. Bedeni ile ilgili olarak ipucu sağlayacak sol koluna saat, sağ eline yüzük takılması vb. uyarınlarla, öğrencinin kavramları kazanması sağlanmalıdır. Kavramların öğretiminde, öğrencinin bir kavramı öğrendiğinden emin olduktan sonra diğer kavramın öğretimine yer verilmelidir.
	2. Sol yanını gösterir.	
	3. Önünü gösterir.	
	4. Arkasını gösterir.	
B.2. Bedenine göre nesne ve pozisyon ilişkilerini söyler.	1. Önünde olan nesneyi söyler.	Kavramların öğretiminde, öğrencinin bir kavramı öğrendiğinden emin olduktan sonra diğer kavramın öğretimine yer verilmelidir.
	2. Sağ yanında olan nesneyi söyler.	
	3. Sol yanında olan nesneyi söyler.	
	4. Arkasında olan nesneyi söyler.	
B.3. Yönü değiştirildiğinde bedenine göre çevresindeki nesnelerin pozisyonlarını (pozisyonların göreceliliğini) belirler.	1. Yönü değiştirildiğinde önünde olan nesneyi söyler.	Yukarıdaki kavramların kazanıldığından emin olduktan sonra, pozisyonların göreceliliği kavramının öğretimine geçilmelidir. Gören kişiler dönüşler sonrasında etrafındaki eşyaların yerleşimini görsel olarak belirleyebilir ama görmeyen / az gören öğrenciler için bunun öğretilmesi gerekmektedir.
	2. Yönü değiştirildiğinde sağ yanında olan nesneyi söyler.	
	3. Yönü değiştirildiğinde sol yanında olan nesneyi söyler.	
	4. Yönü değiştirildiğinde arkasında olan nesneyi söyler.	

B.4. Karşılaştırmalı olmayan pozisyon kavramlarını (uzaysal kavramları) kullanarak nesnelerin konumunu belirler.	1. Aşağıda olan nesneyi söyler.	Öğrencinin çevresini anlamlandırabilmesi için etkili öğretim yöntemleriyle kavramların sunumunun yapılması gerekmektedir.
	2. Yukarıda olan nesneyi söyler.	
	3. Nesnelerin üstündeki başka nesneyi söyler.	
	4. Nesnelerin altındaki başka nesneyi söyler.	
	5. Karşılı gösterir.	
	6. Nesnelerin paralel / dik olduğunu söyler.	
B.5. Karşılaştırmalı kavramları kullanarak nesnelerin konumunu belirler.	1. Çevresindeki daha uzun, daha kısa olan nesnelere söyler.	Etkili öğretim yöntemleriyle öğrenciye kavramların sunumunun yapılması gerekmektedir.
	2. Nesnelerin yakınlıklarını / uzaklıklarını söyler.	
	3. Daha yüksekte / alçakta olan eşyaları söyler.	
B.6. Trafikte güvenli hareket etmesi için gereken durumları belirler.	1. Trafik lambası, kaldırım, yaya geçidi, kavşak vb. kavramları söyler.	Kavşak vb. kavramlar görsel kavramlar olduğu için dokunsal olarak hazırlanmış olan bir maket üzerinde kavşak vb. trafikle ilgili öğeleri belirlemesi sağlanmalıdır. Trafik içinde kullanılabilecek olan kavramlara yönelik ve trafikte güvenliği sağlamak için öğrencilere öğretim yapılması gerekmektedir. İlk önce yapılandırılmış bir ortamda çalışmalar gerçekleştirilebilir. Daha sonra gerçek trafik ortamında hareket ederken açıklamalar yapılabilir. Trafik Güvenliği dersinde gördükleri konularla ve diğer dersler ile bağlantı kurulabilir.
	2. Trafikte hareket etmek için gerekli güvenlik kurallarını söyler.	
	3. Tek yönlü / çift yönlü yolu belirler.	
	4. Trafikte tehlikeli ve güvenli olan ortamları belirler.	
B.7. Dönüşler yapar.	1. 90 derece döner (çeyrek) / Yanına döner.	Öğrenciden dönüş yaptığı yöndeki eşyalar, sesleri vb. tanımlaması istenebilir. Çalışma için zeminine uygulanmış alan oluşturulabilir.
	2. 180 derece döner / Ters yöne döner.	
	3. 360 derece döner / Tam dönerek başladığı yere gelir.	
B.8. Bina içinde karşılaştığı çevresel / mimari kavramların ne olduğunu söyler.	1. Köşe olduğunu söyler.	Öğrencinin karşılaşabileceği nesnelere tanımlaması (etiketlemesi), çevresinde etkili olarak (ipucu vb.) kullanabilmesi için son derece önemlidir. Bu nedenle öğrencinin nesnelerin ne olduğunu söylemesine (isimlendirmesine) yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
	2. Koridor olduğunu söyler.	
	3. Kalorifer peteği olduğunu söyler.	
	4. Pencere olduğunu söyler.	
	5. Kapı vb. olduğunu söyler.	

C. Arama Yöntemleri Alt Öğrenme Alanı		
Hedef	Hedef Davranışlar	Açıklama
C.1. Masa üzerindeki nesneyi dairesel arama yöntemiyle bulur.	1. Elini masanın ortasına koyar.	Öğretmen sessiz olarak masanın üzerine küçük bir nesne yerleştirmelidir. Öğrencinin dairesel aramanın nasıl yapılacağını anlayabilmesi amacıyla kullanılacak dokunsal (iple, silikonla vb. sınırları belirginleştirilmiş) araç gereçler öğrenmeyi kolaylaştırabilir. Farklı masalar üzerinde küçük nesnelere bulma çalışmalarıyla, öğrencinin öğrendiği beceriyi farklı ortam ve araç gereçler ile genellemesi son derece önemlidir.
	2. Elini avuç içi masaya değecek şekilde sağdan sola doğru küçük bir daire çizerek, başladığı yere kadar hareket ettirir.	
	3. Elini öne doğru bir el boyu ilerletir.	
	4. Elini avuç içi masaya değecek şekilde daha büyük bir daire çizerek, sağdan sola doğru başladığı yere kadar hareket ettirir.	
C.2. Yere düşen nesneyi dairesel arama yöntemiyle bulur.	1. Sesin geldiği yere doğru yürür.	Öğrencinin çalışmaya başlamadan önce seslerin geldiği yönü işaret etme, dairesel arama ve yüksek kol korunma tekniğiyle yürüme becerilerine sahip olması gerekmektedir.
	2. Yüksek kol korunma tekniğiyle dizlerini bükerek çömelir.	
	3. Önünde dairesel arama yöntemini kullanarak nesneyi arar.	
	4. Önünde bulamazsa sağa dönerek dairesel arama yöntemini kullanarak nesneyi arar.	
	5. Tekrar sağa dönerek (arka taraf) dairesel arama yöntemini kullanarak nesneyi arar.	
	6. Tekrar sağa dönerek, dairesel arama yöntemini kullanarak nesneyi arar (böylece bütün yönlerde tarama yapmış olur).	
C.3. Masa üzerindeki eşyayı paralel arama yöntemiyle bulur.	1. Ellerin parmakları bitişik ve başparmakları birbirine değecek şekilde masanın kendisine yakın olan kenarının ortasına koyar.	Öğretim yapılmadan önce, öğrencinin beceri içinde geçen kavramlara sahip olması son derece önemlidir. Fiziksel yardım ve sözel ipucu ile öğretime başlanmalıdır. Tüm beceri yöntemine göre öğretim gerçekleştirilmelidir.
	2. Ellerin avuç içi masaya değecek şekilde birbirine zıt yönde masanın kenarına kadar getirir.	
	3. Ellerin masanın kenarlarında bir el boyu ilerletir.	
	4. Ellerin masanın ortasında başparmakları birbirine değinceye kadar yaklaştırır.	
	5. Her iki elini masanın ortasında bir el boyu ilerletir.	
	6. Nesne bulununcaya kadar basamaklar tekrarlanır.	

C.4. Masa üzerinde ızgara yöntemiyle arama yapar.	1. Kullandığı elini masanın / sehpanın kendine yakın olan köşesine koyar.	Öğretim yapılmadan önce, öğrencinin beceri içinde geçen kavramlara sahip olması son derece önemlidir. Farklı masalar üzerinde küçük nesnelere bulma çalışmalarıyla, öğrencinin öğrendiği beceriyi farklı ortam ve araç gereçlere genellemesi son derece önemlidir. Öğrenci küçükse çalışma sırasında sehpa kullanılmalıdır.
	2. Elini masaya değiştirerek, yana doğru düz bir şekilde masanın / sehpanın diğer kenarına kadar getirir.	
	3. Elini masanın / sehpanın kenarında bir el boyu ilerletir.	
	4. Elini masaya / sehpaye değiştirerek, yana doğru düz bir şekilde masanın diğer kenarına kadar getirir.	
	5. Nesneyi buluncaya kadar aynı basamakları tekrarlanır.	
C.5. Oda içinde ızgara yöntemiyle arama yapar.	1. Aramaya başlayacağı referans noktasına gider (kapı, köşe vb.).	Öğrencinin "masa üzerindeki nesneyi ızgara yöntemiyle bulması" bu çalışma için ön koşuldur. Bu nedenle öğrenciye mutlaka yukarıdaki hedef kazandırılmalı, daha sonra odada çalışmaya geçilmelidir. Öğrencinin yan, elle duvar takibi, yüksek kol korunma teknikleri gibi kavram ve becerilere sahip olması gerekmektedir. Öğrenci baston becerilerine sahipse bu beceriler kullanılmalıdır. Bu nedenle çalışmadan önce becerilerin kazandırılması için çalışmaların yapılması gerekmektedir.
	2. Karşıya doğru duvar takibi yaparak (elle duvar takibi ya da çapraz bastonla) yürür.	
	3. 90 derece sola ya da sağa doğru (aramayı genişletecek şekilde) döner.	
	4. Yan tarafa doğru bir-iki adım atar.	
	5. 90 derece sola ya da sağa doğru (tarama yapacağı alana doğru) döner.	
	6. Karşı duvara kadar (yüksek kol ya da sarkaç baston tekniğiyle) yürür.	
	7. Bütün alan taranuncaya kadar devam eder.	
C.6. Çevresel aramayla eşyaların saat yönüne göre konumunu söyler.	1. Aramaya başlamak için referans noktasına gider (kapı) (Saat yönü belirlemesi istenir: 12.00).	Öğrencinin çalışmaya başlamadan önce saat okumayı biliyor olmasına dikkat edilmelidir.
	2. Saat yönünde (yüksek kol korunma tekniğiyle) nesnelere saat değerini söyler. (03.00-06.00-09.00)	
C.7. Zikzak arama yapar.	1. Karşı duvara düz şekilde çapraz baston tekniğiyle yürür.	Öğrencinin çalışmadan önce baston becerilerine ve içinde geçen kavramlara sahip olması gerekmektedir.
	2. Karşı duvara bakacak şekilde döner.	
	3. Çapraz şekilde karşıya doğru sarkaç baston tekniğiyle yürür.	
	4. Duvara değince karşıya döner.	

D. Yönelim Becerileri Alt Öğrenme Alanı		
Hedef	Hedef Davranışlar	Açıklama
D.1. İpuçlarını kullanır.	İlk defa gittiği bir ortamda (bina içi / bina dışı); 1. Çevresindeki görsel (güneş ışığı, merdivenlerden inip, çıkan insanların boyları vb.), dokunsal, işitsel (yürüyen merdivenin sesi vb.), kinestetik uyarıların neler olduğunu, kaynağını (su sesi / tuvalet, top sesi / spor salonu vb.), yönünü, yakınlık ve uzaklıklarını belirler.	İlk defa gittiği, tanımadığı bir ortamda bir hedefe ulaşmak için gören insanlar, görsel olan uyarılardan yararlanarak çevrelerinde hareket ederler. Görmeyen / az gören öğrencilerin hedeflerine yönelmesi için kullanması gereken ipuçlarından nasıl yararlanabileceklerini mutlaka öğretmek gerekmektedir. Özellikle işitsel ipuçlarının yakınlığını-uzaklığını belirlemek için sesin şiddetiyle / yoğunluğuyla bağlantı kurulabilir.
	2. Hedefine ulaşmak için kullanması gereken ipucunu / ipuçlarını seçer.	Duyuların etkili şekilde kullanımı ve kavramlar, ipuçlarının öğretilmesi için ön koşul niteliğindedir. Dokunsal olarak incelediği nesnenin ya da sesini duyduğu bir uyarının (ör. su sesi, merdivenlerden inen insanların ayak sesi vb.) ne olduğunu ve kaynağını söyleyebilirse tuvalete ulaşmak için su sesinden yararlanabilir. Mutlaka bina içi / bina dışı ortamlarda çalışmalar yapılmalıdır. Güvenli şekilde hareket edebilmesi için kısa rota üzerinde kullanacağı bağımsız hareket becerilerine de sahip olması son derece önemlidir.
	3. Bağımsız hareket becerisi ve ipucunu / ipuçlarını kullanacağı bir plan oluşturur.	
	4. Planı uygulayarak ipucuna / ipuçlarına yönelerek hedefine yürür.	
D.2. İşaretleri kullanır.	1. İşareti tanır.	İşaretler; kolayca tanınan, sürekli, bilinen, çevrede sabit yerleşimi olan herhangi bir nesne, ses, koku, ısı ya da dokunsal bilgi kaynağıdır. Öğrenci ipucu olarak kullandığı sabit olan uyarıları, daha sonraki gidişlerinde hedefe ulaşabilmek için işarete dönüştürür. Örneğin ilk defa ipucu olarak kullandığı su borusuna eli değip, su sesinden tuvalete sola doğru döndüyse, daha sonraki gelişlerinde su borusundan sola doğru döner. Su borusunu hedefe ulaşmak için işaret olarak belirlemiştir. Görmeyen / az gören öğrencilere işaretlerin öğretilmesi bu yüzden son derece önemlidir. Bina içi ve bina dışı rotalarda işaret ve bağımsız hareket becerilerini kullanarak farklı hedeflere ulaşabileceği şekilde öğretimler gerçekleştirilmelidir.
	2. İşaretten bir nesneye (hedefe) yönelir.	
	3. İşaretten nesneye (hedefe) yönelen rotayı sözel olarak tanımlar.	
	4. İşaretten nesneye (hedefe) kadar yürür.	
	5. Nesneden (hedeften) işarete kadar geri döner.	
	6. Çevrede işaretle ilişkisi bilinen özel bir nesneden işarete yönelir.	
	7. İşarete doğru yürür.	
	8. İşarete geri dönmeksizin işaretle ilişkisi bilinen nesnelere arasında yürür.	
	9. Bina içi / bina dışı ortamlarda farklı rotalarda işaretleri kullanarak hedefine ulaşır.	

D.3. Bina içi / dışı numaralama sistemlerini kullanır.	1. Numaralama sistemini belirlemek için ilk iki kapı numarasını ve koridorun / sokağın diğer tarafındaki kapı numarasını öğrenmesi gerektiğini söyler.	Öğrenciyle dokunsal kroki üzerinde çalışmaya başlanmalıdır. Öğrencinin kullanması gereken bina içi ve bina dışı ortamlardaki numaralama sistemleri öğretmen tarafından belirlenmeli ve dokunsal krokisi (kartonun üzerine yerleştirilmiş olan küp şekilleri ya da kabartılmış matbaa baskısı vb.) hazırlanmalıdır.
	2. Kroki üzerinde numaralama sistemlerini söyler.	
	3. Gerçek ortamda numaralama sistemini açıklar.	
	4. Numarası söylenen odaya / binaya yürür.	
D.4. Ölçme becerilerini kullanır.	1. Bedeniyle nesnenin yüksekliğini ölçer.	Matematik dersiyle bağlantılı olarak öğrencinin önceden sahip olduğu ölçme becerileri belirlenmelidir. Öğrencinin nesnelere arasında ne kadar mesafe yürümesi gerektiğini anlayabilmek amacıyla 2 metre aralıkla yerleştirilmiş nesnelere arasında yürünerek mesafe söylenebilir, daha sonra öğrenciden mesafeyi belirlemesi istenebilir.
	2. Nesnelere arasındaki mesafeleri ölçer (yaklaşık ölçüm için standart ölçümü ya da standartlaştırılmamış ölçümü kullanır).	
	3. Nesnelere / kapıları / kalorifer peteklerini vb. sayar.	
D.5. Pusula yönleri bilir.	1. Yönleri söyler.	Öğrencinin yönleri söylemesine yönelik hayat bilgisi dersiyle bağlantı kurulmalıdır. Öğrencinin dokunsal pusulayı kullanma becerisine sahip olması ön koşul niteliğindedir. Bu nedenle öncelikle dokunsal pusula kullanımının öğretilmesi gerekmektedir.
	2. Dokunsal pusulayı kullanır.	
	3. Yönlere göre çevresindeki eşyaların konumlarını söyler.	
	4. Bina dışındaki çevrede yönleri belirlemesi için kullanması gereken uyarıları (güneş ışığı vb.) söyler.	
	5. Bina dışındaki çevrede dokunsal pusulayı ve uyarıları kullanarak yönleri belirler.	
E. Bağımsız Hareket Becerileri Alt Öğrenme Alanı		
Hedef	Hedef Davranışlar	Açıklama
E.1. Elle duvar (nesne) takibiyle yürür.	1. Öğrenci duvara yan (paralel) durur (duvar / nesne uzaklığı 25 cm'yi geçmemeli / vücudu duvara değmemeli).	Öğrenciye fiziksel yardım uygulanarak (fiziksel yardım ve sözel ipucu) koridor gibi bir geniş alanda duvar takibi çalışmalarının yapılması önemlidir. Daha sonraki zamanlarda akıcılık ve genelleme çalışmalarına yer verilmelidir. Genelleme için örneğin tenefüste öğrencinin gitmesi gereken yerlere elle duvar takibi becerisiyle gitmesi sağlanabilir. Pürüzlü yüzeylerde elle duvar takibi yaparak yürümesi için elinin avuç içini duvara doğru çevirmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Becerilerin öğretimi öncesi mutlaka çocuğa bu becerinin neden kazandırılması gerektiğine yönelik açıklama ya da uygulamalar yapılmalıdır.
	2. Duvar tarafındaki kolunu düz bir şekilde bir miktar öne doğru uzatır (45 derecelik bir açıyla).	
	3. Parmaklarını hafifçe büker.	
	4. Serçe ve yüzük parmağını (ya da elinin yan tarafını) duvara değdirir.	
	5. Elle duvar takibi yaparak yürür.	

E.2. Yüksek kol korunma tekniğiyle uygun şekilde yürür.	1. Kolunu yere paralel olacak şekilde omuz hizasına kadar kaldırır.	<p>Öğrenciye fiziksel yardım uygulanarak (fiziksel yardım ve sözel ipucu) koridorda karşıya geçen çalışmalar yapılmalıdır. Becerilerin öğretimi öncesi mutlaka çocuğa bu becerinin neden kazandırılması gerektiğine yönelik açıklama ya da uygulamalar yapılmalıdır. Örneğin "başının duvara / nesnelere çarpmasını engellenmek için" yüksek kol korunma tekniğini kullanması gerektiğine yönelik açıklamalar.</p> <p>Bina içi ve bina dışı ortamlarda da beceriyi kullanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.</p>
	2. Kolunu dirsekten yüzüne doğru bükerek (dirsekten 120 derecelik açı oluşacak).	
	3. Elinin avuç içi karşıya bakacak şekilde çevirir.	
	4. Parmaklarını hafifçe bükerek.	
	5. Yüksek kol korunma tekniğiyle karşı duvara kadar yürür.	
E.3. Alçak kol korunma tekniğiyle yürür.	1. Kolunu düz bir şekilde öne doğru uzatır.	<p>Öğrencinin bedeninin alt kısmını koruyabilmesi için gerekli bir beceridir. Fiziksel yardım uygulanarak öğretim gerçekleştirilmelidir. Öğrencinin farklı ortamlarda beceriyi gerçekleştirmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.</p>
	2. Kolunu vücuduna çapraz olacak şekilde göbük hizasına getirir.	
	3. Parmaklarını hafifçe bükerek.	
	4. Alçak kol korunma tekniğiyle karşı duvara kadar yürür.	
E.4. Uygun şekilde yardım ister.	1. Mevcut seslerin yerini belirler.	<p>Öğrencilerin birçok durumda yardım istemesi gerekmektedir. Becerinin öğretiminden önce, işitme eğitimi çalışmalarında sesin yerini belirlemesi ve ona doğru yürütmesine yönelik çalışmaların mutlaka çocukla yapılmış olması gerekmektedir.</p>
	2. Kişiyeye yaklaşır ve yakın mesafede (rehberin sesini duyabileceği ve yardım istediğini gösterecek şekilde yaklaşık 20 cm yakınında) durur.	
	3. Yardım isteyeceği kişiyeye yüzünü döner, ihtiyacı olan bilgiyi kısa ve net sorular yönelterek sorar.	
E.5. Rehberle yürür.	1. Rehberin yanında durur.	<p>Rehber becerilerine yönelik diğer çalışmalar için rehberle yürütme becerisi ön koşuldur. Bu nedenle bu beceri kazandırılmadan diğer rehber becerilerinin öğretimine yer verilmemelidir.</p>
	2. Rehberin dirseğinin dört parmak yukarısından tutar.	
	2.1. Rehber elini yaklaştırdığında, görme yetersizliği olan kişiyeye elinin dış yüzüyle rehberin elinin dış yüzüne dokunur.	
	2.2. Rehberin kolu boyunca dirseğinin dört parmak yukarısına kadar ilerletir.	
	2.3. Başparmağı dışarıda, diğer dört parmağı rehberin kolunun iç kısmında olacak şekilde rehberin kolundan tutar.	
	3. Görme yetersizliği olan kişiyeye kolunun üst kısmını vücuduna birleştirir.	
4. Rehberin yarım adım arkasına geçer.		
5. Pozisyonu bozmadan rehberle yürür.		

E.6. Deneyimsiz rehberin hatalı tutuşunu düzeltir.	1. Koluna giren rehberin elini ters yönde çeker (kendi önüne doğru).	Gören kişiler görmeyen kişilerin koluna girme eğiliminde olduğu için görmeyen kişilerin hatalı tutuşu düzeltmelerine gereksinim vardır.
	2. Diğer eliyle rehberin bileğinden tutar.	
	3. Bileğinden tutmaya devam ederek, rehberre yakın olan elini rehberin dirseğinin dört parmak yukarısına kadar ilerletir.	
	4. Başparmağı dışarıda, diğer dört parmağı rehberin kolunun iç kısmında olacak şekilde rehberin kolundan tutar.	
	5. Görme yetersizliği olan kişi kolunun üst kısmını vücuduna birleştirir.	
	6. Rehberin yarım adım arkasına geçer.	
E.7. Rehberle taraf değiştirir.	1. Elini rehberin kolunu tuttuğu elinin üzerine koyar.	Çalışmadan önce rehberle yürüme becerisine öğrencinin sahip olması gerekmektedir.
	2. Rehberin kolunu tuttuğu elini bırakır.	
	3. Parmaklarının baktığı yöne doğru döner.	
	4. Eliyle rehberin sırtını takip ederek yürür.	
	5. Rehberin diğer kolundan rehberle yürüme pozisyonunda tutar.	
E.8. Rehberle dar yerden geçer.	1. Rehber ve öğrenci dar yere kadar yürür.	Dar bir ortam (ör. karton kutuların arasından) yaratılarak fiziksel yardımla öğretim gerçekleştirilir. Her bir basamağın gerekçesi, öğretim sırasında öğrencilerle tartışılmalıdır.
	2. Dar yerden geçme pozisyonu alırlar. 2.1. Rehber, öğrencinin tuttuğu kolunu arkasına getirir. 2.2. Öğrenci, rehberi tuttuğu kolunu düz bir şekilde uzatarak geriye geçer. 2.3. Rehberin arkasına gelecek şekilde yana doğru yarım adım atar.	
	3. Öğrenci ve rehber dar yer boyunca yürürler.	
	4. Rehberle yürüme pozisyonu alırlar. 4.1. Geniş alana geldiklerinde rehber kolunu vücudunun yan tarafına getirir. 4.2. Öğrenci dirseğini bükerek yarım adım yana geçer.	
E.9. Rehberle 180 derece döner.	1. Öğrenci elini rehberin kolundan çeker.	Fiziksel yardımla öğretim gerçekleştirilir. Her bir basamağın gerekçesi, öğretim sırasında öğrencilerle tartışılmalıdır.
	2. Rehber ve öğrenci içe doğru dönerler.	
	3. Öğrenci, rehberin kolundan rehberle yürüme pozisyonunda tutar.	

E.10. Rehberle merdiven çıkar / iner.	1. Öğrenci, rehberle merdivenin başına kadar yürür / Rehber merdivene geldiklerinde haber verir.	Öğrenci tırabzanın yerini belirlediyse rehberin tırabzanı tutarak yönlendirmesine gerek yoktur.
	2. Öğrenci merdivenin sağ tarafına doğru yaklaşır.	
	3. Öğrenci tırabzanı tutar. 3.1. Rehber, öğrencinin tuttuğu kolunun eliyle tırabzanı tutar. 3.2. Öğrenci boşta kalan elini rehberi tutan elinin üzerine getirir. 3.3. Elini rehberin kolu boyunca ilerleterek rehberin elini bulur. 3.4. Rehber elini çekerken, öğrenci tırabzanı tutar.	
	4. Öğrenci, rehberle merdiven çıkar / iner. 4.1. Rehber merdiven çıkmaya başlarken öğrenci yarım adım atarak merdivenin başına gelir. 4.2. Rehber ikinci basamağı çıkarken / inerken öğrenci elini tırabzanın üzerinde ilerleterek birinci basamağı çıkar / iner.	
E.11. Rehberle sandalyeye / koltuğa oturur.	1. Rehber, öğrenciye sandalyenin önüne geldiğinde haber verir.	
	2. Öğrenci sandalyenin arkalığını tutar. 2.1. Rehber, öğrencinin tuttuğu kolunun eliyle sandalyenin arkalığına dokunur. 2.2. Öğrenci elini rehberin kolu boyunca rehberin eline kadar ilerletir. 2.3. Öğrenci sandalyenin arkalığını tutar.	
	3. Sandalyeyi kontrol eder. 3.1. Öğrenci sandalyenin arkalığını bırakmadan sandalyenin yanına gelir. 3.2. Boşta kalan eliyle sandalyenin oturulacak kısmını dairesel olarak kontrol eder.	
	4. Sandalyeye oturur.	

E.12. Önünde masa olan sandalyeye rehberle oturur.	(Rehber, öğrencinin tuttuğu kolunun eliyle sandalyenin arkalığine dokunur.) 1. Öğrenci, rehberin kolunu takip ederek sandalyenin arkalığını tutar.	Rehber görme yetersizliği olan öğrenciyi hedef davranışlara uygun olarak yönlendirir. Fiziksel yardımdan başlayarak öğretim yapılmalıdır.
	(Rehber diğer eliyle öğrencinin boşta kalan elinin dış yüzeyini masanın kenarına değdirir.) 2. Öğrenci sandalyenin arkalığını, elini aşağı doğru kaydırarak sandalyenin oturulacak kısmını bulur.	
	3. Öğrenci elini masanın kenarından çekmeden, diğer eliyle sandalyenin oturulacak kısmını dairesel olarak kontrol ederek sandalyenin sınırlarını da belirler.	
	4. Görme yetersizliği olan kişi elini masanın kenarından çekmeden, diğer eliyle sandalyenin oturulacak kısmını dairesel olarak kontrol eder.	
	5. Sandalyeye oturur.	
E.13. Rehberle kapıdan girer / çıkar.	1. Öğrenci kapının kolundan tutar. 1.1. (Rehber, öğrencinin tuttuğu kolunun eliyle kapının kolundan tutar.) Öğrenci boşta kalan elini rehberin kolunun üzerine koyar. 1.2. Elini rehberin kolu boyunca ilerleterek, rehberin kapının kolunu tutan elinin üzerine getirir. (Kapı koluna göre aşağıdaki basamak değişiklik gösterebilir.) 1.3. Rehber elini kapının kolundan çekerken öğrenci başparmak altta diğer parmaklar üstte olacak şekilde kapının kolundan tutar.	Rehber yönlendirici olarak, görme yetersizliği olan öğrenciyi yönlendirmektedir. Öğrenci doğrudan kapı kolunu buluyorsa bu basamaklara gerek yoktur. Fiziksel yardımdan başlayarak öğretim yapılmalıdır. Görme yetersizliği olan öğrenci kapıyı tutacaksa rehberle kapıya kadar geldikleri konumun kapının açılabilmesi için yenden düzenlenmesi gerekebilir. Uyarılama: Rehber elini arkaya alarak görme yetersizliği olan kişinin arkaya geçmesini sağlar. Her ikisi birbirlerinin bileklerinden tutar ve kapıdan geçerler.
	2. Öğrenci kapıyı açar. 2.1. Öğrenci kapının kolunu aşağıya doğru bastırır. 2.2. Kapıyı kendine doğru çekerek / iterek kapıyı açar.	
	3. Öğrenci kapının diğer kolundan tutar. 3.1. Öğrenci kapıyı tutan eliyle kapının kenarını takip ederek kapının diğer kolunu bulur. 3.2. Öğrenci başparmak altta, diğer parmaklar üstte olacak şekilde kapının diğer kolundan tutar.	
	4. Öğrenci, rehberle kapıdan geçer.	
	5. Öğrenci kapıyı kapatır.	

<p>E.14. Çapraz baston tekniğiyle duvar takibi yaparak yürür.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Çapraz baston tekniğiyle bastonu tutar. <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Bastonun bir karış ilerisinden elinin dış yüzeyi öne doğru, işaret parmağı düz ve bastonun üzerinde olacak şekilde baş ve diğer parmaklarıyla tutar. 2. Çapraz baston tekniğiyle kenar takibine hazırlanır. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Kolunu öne doğru uzatır. (Vücutun yaklaşık olarak 15-20 cm (kol boyu) önünde olmalı ve bastonun sapı omzun 4-5 cm ilerisinde, bastonun ucu omuzdan 2,5-5 cm ileride olmalıdır.) 2.2. Elinin dış yüzeyini duvara doğru çevirir. 2.3. Bastonun ucunu, takip edeceği duvar ve zeminin birleştiği yere koyar. 2.4. Bastonun ucunu biraz yukarı kaldırır (2 cm). 3. Bastonun ucuyla duvarı takip ederek yürür. 	<p>Çapraz baston ve sarkaç baston tekniklerinin öğretiminde (ileri zincir yöntemine göre) mutlaka öğrenciyle baston tutuşu üzerinde çalışılmalıdır. Bastonu bağımsız olarak tutar duruma geldikten sonra, kenar takibine hazırlanma ve daha sonra yürüme çalışmalarına yer verilmesi son derece önemlidir. En yaygın görülen hata, bastonun ucunun yürüyüş sırasında bedeninden geride kalmasıdır. Bu nedenle mutlaka bastonun ucunun her zaman önde olabileceği şekilde akıcılık ve farklı ortamlara genelleme çalışmalarına yer verilmelidir.</p> <p>Aşağıdaki çalışmalar son derece önemlidir: Koridor boyunca uygun tutuşu sürdürür.</p> <p>Çapraz baston ve elle duvar takibini birlikte kullanılır. (Yönünü değiştirerek) Diğer eliyle çapraz baston tekniğiyle yürür.</p> <p>Bastonu kalem tutuşuyla tutarak yürür.</p>
<p>E.15. Sarkaç baston tekniğiyle uygun şekilde yürür.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bastonu sarkaç baston tekniğine uygun olarak tutar. <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Baş ve işaret parmakları düz ve bastonun üzerinde olacak şekilde bastonu tutar. 1.2. Elinin dış yüzeyini yana doğru çevirir. 1.3. Kolunu düz bir şekilde öne doğru uzatır. 1.4. Elini göbük hizasına kadar getirir. 2. Bastonla yay çizer. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Elini göbük hizasında tutarak, bastonu bileğinden sağa doğru yay çizerek hareket ettirir. (Bastonun ucu iki omzun 2,5 cm uzağında yere temas etmeli ve yayın zirve noktasında baston, yerden 2,5 cm yükseklikte olmalıdır.) 2.2. Elini göbük hizasında tutarak, bastonu bileğinden sola doğru yay çizerek hareket ettirir. 3. Sarkaç baston tekniğiyle yürür. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Bastonu bilekten sağa doğru hareket ettirirken sol ayağıyla bir adım atar. 3.2. Bastonu bilekten sola doğru hareket ettirirken sağ ayağıyla bir adım atar. 	<p>Çapraz baston ve sarkaç baston tekniklerinin öğretiminde (ileri zincir yöntemine göre) mutlaka öğrenciyle baston tutuşu üzerinde çalışılmalıdır. Bastonu bağımsız olarak tutar duruma geldikten sonra, yay çizme çalışmaları ve daha sonra yürüme çalışmalarına yer verilmelidir. Özellikle yay çizme çalışmalarında iki yay arası mesafeyi anlayabilmesi için bir araç kullanılmaktadır. Yay çizmeyi ritmik şekilde yapabilmesi için metronom, el çırpma vb. sesli uyarılar verilmelidir.</p>

E.16. Aşırı kalabalık yerlerde bastonu nasıl kullanacağını gösterir.	1. Hızını azaltır.	Görenlerin bastona basmaması, takılmaması için bastonu öğrencinin bedenine yaklaştırması gerekmektedir. Bu çalışmadan önce öğrencinin sarkaç baston tekniğine sahip olması ön koşul niteliğindedir.
	2. Bastonuyla her iki tarafa doğru, omuz genişliğinden daha dar olacak şekilde yay çizer.	
	3. Kolunu vücuduna yaklaştırır.	
E.17. Bastonla uygun şekilde (dik tutuş ya da kalem tutuşuyla) merdiven çıkar.	1. Bastonunu merdivenin kenarında sağa doğru hareket ettirerek, merdivenin köşesini bulur.	Öğrencinin merdiven gibi tehlikeli ortamlarda güvenli şekilde (bastonu ile önceki basamağı algılayarak adımını atması) son derece önemlidir. Öğrencinin beceri içinde geçen kavramlara sahip olması gerekmektedir. Öğrencinin merdivene yaklaşırken kullanacağı teknik (sarkaç baston ya da çapraz baston) duvar ya da açık alan olmasına göre değişiklik gösterebilir. Günlük hayatında da merdiven inme-çıkma çalışmalarına yer verilmesi son derece önemlidir.
	2. Merdivenin köşesine doğru (sağ tarafa) yaklaşır.	
	3. Bastonu dik olarak tutar (başparmağı kendisine ve aşağıya bakacak şekilde bastonun bir karış ilerisinden tutar). (Not: Bastonunu işaret parmağı ve orta parmağı arasına alarak ya da kalem tutuşuyla tutar.) 3.1. Kolunu düz bir şekilde öne doğru uzatarak bastonu birinci basamağa çıkarır. 3.2. Bastonu başparmağı düz ve aşağıya bakacak şekilde dik olarak tutar.	
	4. Bastonla merdiveni çıkar. 4.1. Ayak uçları ilk basamağa değene kadar ilerler. 4.2. Bastonu ikinci basamağın yarısına gelecek şekilde kaldırır. 4.3. Birinci basamağa adım atar. 4.4. "b" ve "c" basamaklarını tekrarlayarak merdivenlerin bitimine kadar çıkar.	
E.18. Bastonla uygun şekilde (dar çapraz baston tekniğiyle) merdiven iner.	1. Bastonu işaret parmağı düz ve bastonun üzerinde olacak şekilde tutar (dar çapraz baston tekniği tutuşu).	Merdiven inmek daha büyük tehlike yaratacağı için bastonunu kullanması son derece önemlidir. Öğrenci bastonun ucuyla merdiven basamaklarının yüksekliğini ve nerede bittiğini daha kolay belirlemektedir.
	2. Kolunu düz bir şekilde öne doğru uzatarak bastonu birinci basamağa indirir.	
	3. Bastonla merdiveni iner. 3.1. Ayak uçları ilk basamağın köşesine gelene kadar ilerler. 3.2. Bastonu ikinci basamağa indirir. 3.3. Birinci basamağı iner. 3.4. Hareketleri tekrarlayarak merdivenlerin bitimine kadar iner.	

E.19. Bastonla nesne inceler.	1. Bastonun ucu eşyaya çarpınca durur.	<p>Öğrencinin nesnelere güvenli şekilde yaklaşması ve incelemesi için bu becerinin öğretilmesi son derece önemlidir.</p> <p>İncelenecek nesneye göre hedef davranışlar değişiklik gösterebilecektir.</p> <p>Öğrenci nesneyi doğrudan buluyorsa bastonu takip etmesine yönelik 5. hedef davranışı yapması gerekmemektedir.</p>
	2. Başparmağı düz ve bastonun üzerinde olacak şekilde bastonu dik olarak tutar.	
	(Not: Tabanı olan bir nesnede ucunu dayar, tabanı olmayan bir nesnede bastonun gövdesini dayar.)	
	3. Kolunu düz bir şekilde öne doğru uzatarak, bastonun ucunu eşyaya dayar. (Nesnenin yüksekliği hakkında bilgi verir.)	
	4. Baston dik konumdayken nesnenin yanına geçer (sağa ya da sola doğru 90 derece döner).	
	5. Diğer eliyle bastonu aşağıya doğru takip ederek nesneyi bulur.	
	6. Yüksek kol korunma tekniğiyle nesneye doğru eğilir.	
E.20. Bastonla uygun şekilde kapıdan girer / çıkar.	7. Dairesel olarak nesneyi inceler.	
	1. Bastonu kapiya değince durur.	<p>Öğrenciye diğer baston becerilerinde olduğu gibi fiziksel yardımla öğretim yapılmalıdır.</p>
	2. Kapının açılış yönüne göre bastonu diğer eline alır.	
	3. Boşta kalan eliyle kapıyı açar.	
	4. Dar çapraz / sarkaç baston tekniğiyle kapı boşluğunu geçer.	
5. Diğer kapı kolunu tutar.		
E.21. Deneyimli ve deneyimsiz rehberle bastonu uygun şekilde kullanır.	1. Deneyimsiz rehberle yürür. 1.1. Bir eliyle rehberin kolundan tutarken, diğer eliyle dar çapraz baston tekniğiyle bastonu önünde tutar.	<p>Deneyimli ve deneyimsiz rehberle hareket ederken öğrencinin güvenli şekilde yürümesi için beceri basamakları değişiklik göstermektedir. Deneyimsiz bir rehberle hareket ederken, tehlikelere karşı uyarmaması ihtimaline karşı, çapraz baston tekniğini kullanması gerekmektedir. Bu çalışma öncesinde rehberle yürüme ve çapraz baston becerisine sahip olması son derece önemlidir.</p>
	2. Deneyimli rehberle yürür. 2.1. Bastonu dik olarak sapından avuç içinde kalacak şekilde tutar.	

E.22. Rehberle yürüyen merdiveni kullanır.	1. Yürüyen merdiven sesini belirler.	Yürüyen merdiveni öğrenci ilerleyen zamanlarda kullanacaksa merdivenin yerini saptamak için işaretler belirlenmelidir. Yürüyen merdivenle ilgili mutlaka öğrenciye bilgi verilmelidir. Rehberle yürüyen merdivenden çıkma becerisi kazandırıldıktan sonra, bastonla çıkması sağlanmalıdır.
	2. Rehberle sesi kullanarak yürüyen merdivenlere doğru ilerler.	
	3. Merdivenin sağına doğru geçer.	
	4. Görme yetersizliği olan öğrenci, rehberin yönlendirmesiyle merdivenlere adımını atar.	
	5. Rehberin önüne geçer.	
	6. Bir ayağını bir üst basamağa dayar.	
	7. Merdiven düzelttiğinde bittiğini anlayarak adımını hızlıca dışarıya doğru atar.	
E.23. Bastonla yürüyen merdiveni kullanır.	1. Öğrenci mevcut olan sesleri dinleyerek yürüyen merdivenin yerini tespit eder.	Eğer öğrenci, gören rehber ile gezinti yapıyorsa, merdivenlerin dar olmasından dolayı öğrencinin basamağı bağımsız olarak geçmesi gerekebilir. Burada rehber, öğrencinin arkasında yer almalıdır. Doğuştan görme yetersizliği olan öğrenciler yürüyen merdivenlerden korkabilirler. Burada yürüyen merdivenlerin başlıca özellikleri ve nasıl işledikleri hakkında detaylı bilgi vererek öğrenci sakinleştirilmelidir. İki çeşitten fazla yürüyen merdiven varsa, yürüyen merdivenler hakkında bilgi sahibi olmalıdır (merdiven şeklinde yükselen / düz ilerleyen). Öğrenci yürüyen merdivenlerden çıkarken-inerken kendi durduğu yerin farkında olmalıdır. Eğer öğrenci yürüyen merdivenleri çok sık kullanacaksa işaretler oluşturulabilir.
	2. Merdivenin sağ tarafına dokunarak bastonunu sol eline geçirir.	
	3. Bastonunun ucuyla yürüyen basamağın yerini tespit eder.	
	4. Merdivenin kenarına kadar ilerler.	
	5. Öğrenci bastonun ucunu ileriye doğru uzatarak, inen mi çıkan merdiven mi olduğuna karar verir.	
	6. Öğrenci bir ayağını hafifçe metal izgaranın kenarına yerleştirir ve ortaya çıkan basamağın kenarını hissettiğinde yürüyen merdivene adım atar.	
	7. Öğrenci bastonunun ucunu, önündeki basamağa koyar.	
	8. Bastonun ucunun ya da ayağının yere değdiğini hissettiğinde bir adım atarak yürüyen merdivenden inerek uzaklaşır.	

<p>E.24. Bastonla asansörü kullanır.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Öğrenci sarkaç baston ya da çapraz baston tekniğiyle (duvar ya da açık alan olma durumuna göre) asansör kapısını bulur. 2. Asansörün yanında bulunan uygun çağırma butonuna (yukarı ya da aşağı) basar. 3. Asansör kapısına yüzünü dönerek yakın şekilde durur. 4. Asansör geldiğinde kısa baston tutuşu (yayı daraltıp, kendisine yaklaştırarak) ve yüksek kol korunma tekniğini kullanarak içeri girer. 5. Öğrenci buton panelini bulur. 6. Uygun butona / düğmeye basar. 7. Asansör duvarına yaslanarak kendisini konumlandırır. 8. Dar çapraz baston dokunuşuyla alanı kontrol ederek hızlı şekilde dışarı çıkar. 	<p>Asansörün kata geldiği zaman çıkardığı ses, asansörün yerinin belirlenmesi için ipucu özelliği taşımaktadır. Asansörün içinde Braille ile yazılmış butonlar / düğmeler varsa öğrencinin gideceği katın düğmesini bulması daha kolay olacaktır. Kullanılacak asansörlerde Braille yazı yoksa düğmelerin nasıl dizildiğini gösterebilmek için dokunsal araç gereçler üzerinde çalışılmalıdır.</p>
<p>E.25. Bastonla döner kapıdan geçer.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Öğrenci kapının sağ tarafından, bastonla duvar takibi yaparak diğer eliyle yüksek kol korunma tekniğiyle yaklaşır (baston sağ elinde). 2. Öğrenci döner kapıya sol eliyle temas ederek hızlı şekilde sağa dönüp içine girer. 3. Öğrenci kapının duvarını sağ dirseğiyle takip eder (bastonu tutan elini değiştirirse bastonuyla takip eder). 4. Temas kayb olduğunda çıkarak uygun baston tekniğini kullanarak hızlıca sağa döner. 	<p>Bir rehberle yürürken, kapı dar olduğu için öğrenci teması kesip, döner kapıyı tek başına kullanmalıdır.</p> <p>Doğuştan görmeyen öğrenciler, ellerini kapının çerçevesiyle duvar arasına sıkıştırmaktan korkabilirler.</p> <p>Yaya trafiği çok az ise öğretmen kapıyı itip öğrencinin bağımsızca pratik yapmasını sağlayabilir.</p> <p>Paneller otomatik hareket etmiyorsa öğrenci içeri girip kapıyı iterek hareket ettirmelidir.</p>
<p>E.26. Sarkaç bastonla dokun-sürük tekniğini gösterir.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Öğrenci gezinti çizgisinde sarkaç bastonla yürürken yavaşlayarak, yayı izlenen tarafa doğru hafifçe genişletir. 2. Bastonun ucuyla paraleldeki nesneyi (ya da eğimi) fark edene kadar bastonu sürükler. 3. Bastonu yere sürterek ters yönde omuz hizasından 2,5 cm ileriye yay çizer. 4. Paralel nesneyi fark edene kadar a, b, c basamaklarına devam eder. 	<p>Öğrencinin, kaldırımında yürürken nesne ya da eğimi bulabilmek için sarkaç bastonla dokun ve sürük tekniğini kullanması gerekmektedir. Öğrencinin bu tekniği kullanabilmesi için sarkaç bastonla yürüme vb. becerilere sahip olması gerekmektedir.</p>

E.27. Yoluna çıkan engeller nedeniyle kaldırım kaybedince bastonu nasıl kullanacağını gösterir.	1. Kaldırımı bulabilmek için önünü kontrol eder.	Öğrenci yolda yürürken kaldırımı kaybettiğinde (karşına inşaat alanı, park alanı gibi düzenlemeler çıktığında kaldırımı kaybedebilir) bu beceriyi uygulaması gerekir.
	2. Bir yanını (sağ / sol) bastonuyla kontrol eder.	
	3. Bastonu diğer eline alarak, diğer yanını (sağ / sol) bastonuyla kontrol eder.	
	4. Kaldırımı bulursa kendini yeniden konumlandırarak istediği yönde hareket eder.	
E.28. Sarkaç bastonla dokun-kaydır tekniğini gösterir.	1. Yavaş adımlarla bastonun yay genişliğini azaltır (bastonun ucu her ayağının önünde bir noktaya değer).	Gezinti sırasında bastonunun ucunun saplanacağı alçak nesnelere, tümsekleri belirlemek için, öğrencinin sarkaç bastonla dokun ve kaydır tekniğiyle bastonu kullanması gerekmektedir.
	2. Bastonun ucunu temas ettiği yerden omuzun 2,5 cm ilerisine kaydırır.	
E.29. Üç nokta dokunuşu tekniğini gösterir.	1. Kaldırım kenarına (duvara) paralel durur.	Öğrencinin sarkaç baston tekniği gibi baston becerilerine sahip olması ön koşul niteliğindedir.
	2. Bastonun ucuyla kaldırımın kenarındayken (ters) diğer omuzunun 2,5 cm ilerisine yay çizer.	
	3. Bastonu kaldırım kenarının ucuna getirerek yay çizer.	
	4. Bastonu kaldırım kenarının üzerine (duvara) getirir.	
E.30. Trafik lambası olan caddede yaya geçidinden karşıdan karşıya geçebilmek için yapması gerekenleri gösterir.	1. Kaldırım kenarına kadar sarkaç baston tekniğiyle yürür.	Çalışmalara kontrollü (spor salonu vb. yapılandırılmış) bir ortamda başlanıp daha sonra gerçek trafik ortamına geçilebilir. Öğrencinin kaldırım, trafik lambası vb. kavramlara, sarkaç baston tekniğiyle yürüme becerisine sahip olması gerekmektedir.
	2. Kaldırımın kenarında durur.	
	3. Kaldırımın yüksekliğini kontrol eder.	
	3.1. Bastonun ucunu kaldırımın köşesine koyar.	
	3.2. Bastonu başparmağı düz ve aşağıya bakacak şekilde tutar.	
	3.3. Kolunu düz bir şekilde öne doğru uzatarak bastonu dik bir şekilde tutar.	
	3.4. Bastonun ucunu kaldırımın köşesinden aşağıya doğru indirerek kaldırımın yüksekliğini kontrol eder.	
4. Ayak uçları kaldırımın kenarına gelecek şekilde yaklaşır.		
5. Yeşil ışık yandığında sesin geldiğini bilir.		
6. Trafik akışı durunca sarkaç baston tekniğini kullanarak adım atacağı alanı kontrol eder.		
7. Kaldırımdan aşağı iner.		

E.31. Trafik lambası olmayan caddede güvenli şekilde karşıdan karşıya geçebilmek için yapması gerekenleri gösterir.	1. Kendi hızını ve caddenin genişliğini değerlendirerek ya da bazı geçişleri ölçerek, en uzun zamanı kullanarak (ortalama zamanı kullanamaz) caddeyi geçmek için gereken zamanı belirler.	Araçın sesini duyduğu andan gelişine kadar geçen sürenin belirlenmesi, karşıdan karşıya geçmek için yeterli sürenin olup olmadığını karşılaştırma imkânı sunar. Başlangıç düzeyindeki çalışmalar, öğrencilerin tedirgin olmamaları için mutlaka kontrollü (spor salonu vb. yapılandırılmış) ortamlarda uygulanmalı ve güvende olduğu öğrenciye belirtilmelidir. Bu çalışmanın güvenlik açısından önemi açıklanmalıdır.
	2. Kaldırımda dururken, yaklaşan bir araç fark edilmeyinceye kadar bekler.	
	3. Yaklaşan bir araç olabilecek bir şeyi gördüğünde kronometreyi çalıştırır.	
	4. Araç önünden geçerken kronometreyi durdurur.	
	5. Kaydedilen zamanın, geçmek için gereken zamandan az mı çok mu olduğunu değerlendirir.	
	6. Güvenli bir şekilde geçmek için araçları yeterince iyi fark edebildiğine karar vermek için amacıyla yeterli örnek kaydedilene kadar yaklaşan araçların fark edilmesini ölçmeye devam eder.	
	7. Trafik lambası olan caddeden geçmek için gerekli basamakları uygular.	
E.32. Otobüsü (toplu taşıma araçlarını) güvenli şekilde kullanır.	1. Öğrenci yol boyunca baston tekniklerini kullanarak yürür.	Öğrencinin baston becerilerine sahip olması gerekir. Otobüs yolculukları için otobüslerin / toplu taşıma araçlarının geliş-gidiş zamanlarının (tarife) belirlenmesi de son derece önemlidir. Sesli program olan telefonu kullanarak tarifelere nasıl ulaşabileceğine yönelik öğretim yapabilir. Bazı durumlarda öğrencinin yardım istemesi gerekebilir. Toplu taşıma araçlarının (otobüs, metro vb.) yapısına, durak vb. kavramlara yönelik öğrenci bilgi sahibi olmalıdır. Metro vb. araçların kullanım basamakları değişiklik göstermektedir. Bazı ortamlarda araçlara yönlendiren hissedilebilir yüzeyleri ve bunların taşıdığı anlamlar (kubbeli yüzeyin ikaz / tehlike anlamına geldiği, düz yüzeyin ilerlemek için kullanılacağı) da öğrencilere kazandırılmalıdır. Otobüslerde ya da diğer toplu taşıma araçlarında sesli sistemler durakları ifade etmektedir. Eğer sesli sistem yoksa durak sayıları ve başka işaretlerden yararlanarak inmesi gerektiği öğrenciye öğretilmelidir.
	2. Öğrenci bastonu otobüs durağına değince durur.	
	3. Öğrenci 90 derece dönüp durağın yaklaşık yarım metre gerisinde bekler.	
	4. Öğrenci kendisini kaldırım kenarından bir iki adım geride, dikey caddeye yüzünü dönerek şekilde konumlandırır.	
	5. Otobüs durağında bastonunu çapraz baston tekniğiyle tutar.	
	6. Otobüs gelince bastonuyla otobüse doğru yürür.	
	7. Otobüs kapıları açılınca bastonuyla otobüsün merdivenlerinden çıkar.	
	8. Dar / kısa çapraz baston tekniğiyle otobüs içinde yürür.	
	9. Otobüste boş olan yere oturur.	

E.33. Kötü hava koşullarında bağımsız hareket eder.	1. Giysilerin ve bastonun özellikleri ve amacını söyler.	Öğrencilerin giysileri seçerken dikkat etmesi gereken çeşitli unsurlar vardır. Örneğin işitsel ipuçlarından yararlanması için şapkasının kulaklarını kapatmayacak şekilde olması gerekmektedir. Eldiven kullanacaksa işaret parmağının olduğu kısmı kesik olan bir eldivenin kullanılması, bastonun kontrolünü sağlamak açısından önemlidir. Öğrencinin kullanacağı bastonun özelliklerini bilmesi gerekmektedir. Karlı havada düşeceği zaman, daha kontrollü şekilde nasıl düşeceğine yönelik, spor salonunda mindere kontrollü düşme çalışmalarıyla uygulamalar yapılmalıdır.
	2. Uygun düşüş tekniğini gösterir.	
	3. Karlı havada güvenli seyahat için neler yapması gerektiğini söyler.	
	4. Kötü hava koşullarında bina dışında yürür.	

F. Rota Alt Öğrenme Alanı		
Hedef	Hedef Davranışlar	Açıklama
F.1. Bina içindeki ve dışındaki rotalarda güvenli şekilde hedefini bulur.	1. Bina içi ortamlarda hedefini bulur. Örneğin • Tuvalete • Kantine • Varsa; hemşire odasına • Yatakhaneye • Spor salonuna • Öğretmenler odasına • Yemekhaneye • Okul kapısından sınıfa • Sınıftan okul kapısına • Okuldaki farklı sınıflara gider.	Gözlem yaparak ya da diğer öğretmenlere sorarak öğrencinin gereksinimi olan rotalar belirlenmelidir. Öğrencinin rotalardaki hedeflerine ulaşabilmesi için bağımsız hareket becerilerini etkili şekilde kullanabiliyor olması gerekmektedir. Bu nedenle rota öncesinde bağımsız hareket becerilerinin öğretimine yer verilmelidir. Öğretmenin, başlangıç noktasından hedefe kadar yürüyerek rota analizlerini hazırlaması gerekmektedir. Öğrencinin rota içindeki uyarıları işaret hâline dönüştürmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Örneğin öğretmen sınıftan spor salonuna kadar olan rotayı öğretirken, hedefe ulaşmaya kadar yol üzerinde kaç kapı / kaç kalorifer peteği / bank geçeceğini, nerelerden döneceğini, ölçme becerilerini kullanması gereken durumları vb. öğretir. Daha sonraki uygulamalarda ipucunu geri çekerek, örneğin "Spor salonuna kadar kaç kapı sayacağız?" diye sorar ve "Say ve spor salonunu bul." diyerek öğrencinin hedefi bulmasını ister ve pekiştirir. Öğrenciler sağ ve sola dönüşlerde problem yaşıyorsa fiziksel yardımla dönüşler sağlanmalıdır. Öğrencinin yaşı ilerledikçe ve bulunduğu ortama göre gereksinim duyduğu rotalar değişiklik gösterebilecektir.
	2. Bina dışı ortamlarda hedefini bulur. Örneğin • Bahçeye • Oyun parkına • Okul çevresine • Markete • Okuldan evine • Alışveriş merkezine gider.	